

ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΙΣ ΙΕΡΑΣ ΜΗΤΡΟΠΟΛΕΩΣ ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ

ΕΤΟΣ Γ΄ | ΟΚΤΩΒΡΙΟΣ-ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 2015 | ΤΕΥΧΟΣ Δ΄

ΑΓΙΟΣ ΣΤΥΡΙΑΔΩΝ

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ
ΕΚΔΟΣΙΣ

ΤΕΥΧΟΣ Δ'

ΕΤΟΣ Γ'

ΙΕΡΑ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΣ
ΤΡΙΜΥΘΟΥΝΤΟΣ
ΛΕΥΚΩΣΙΑ 2015

Έκδότης - Ίδιοκτήτης:

Γερά Μητρόπολις Τριμυθούντος

Τ.Θ. 11001, 2550 Ίδάλιον

Τηλ.: 00357-22527000

Fax: 00357-22526363

E-mail: info@imtrimythountos.org.cy

www.imtrimythountos.org.cy

Ύπευθυνος Σύνταξης - Έπιμελητής:

Άνδρέας Ζαχαρίου

Φιλολογική Έπιμέλεια:

Συντακτική Όμάδα του Περιοδικού

ISSN: 2301-2536

Έκτύπωση:

Γραφικές Τέχνες «ΜΕΛΙΣΣΑ»

Τηλ.: 0030 23970 23313

E-mail: melissa@melissaprint.com

Τὰ ἀνυπόγραφα κείμενα προέρχονται ἀπὸ τὴ
Συντακτικὴ Όμάδα τοῦ Περιοδικοῦ.

Οἱ συνεργάτες καὶ ἀρθρογράφοι ἔχουν τὴν ἀπό-
λυτη εὐθύνη τῶν ἀπόψεων καὶ θέσεων ποὺ ἐκ-
φράζουν.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΡΟΛΟΓΟΣ.....	1
ΕΟΡΤΙΑ Ν. Νικολαΐδη, <i>Εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς θρησκεία:</i>	2
Α. Ζαχαρίου, <i>Τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου</i>	5
ΑΝΤΙΑΙΡΕΤΙΚΑ Πρωτ. Β. Γεωργόπουλου, <i>«Τὸ Εὐαγγέ- λιο τῆς εὐήμερίας»</i>	9
ΠΟΙΜΑΝΤΙΚΟΣ ΛΟΓΟΣ Χρ. Βασιλειάδη, <i>Νικολαΐτισμός, τότε καὶ σήμερα</i>	12
Π. Παναγιωτόπουλου, <i>Συναντῶντας τὸν Σωτῆρα</i>	19
ΑΓΙΟΛΟΓΙΚΑ Γ. Μπαρνόβι, <i>Ἡ ἐορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν</i>	24
ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ Α. Παπαβασιλείου, <i>Ἡ προτεσταντικὴ κριτικὴ κατὰ τῶν Ἀγίων</i>	31
ΕΠΙΚΑΙΡΑ Μ. Παπαϊωάννου, <i>Παγίδες στὸ Διαδί- κτυο</i>	35

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Τὰ Χριστούγεννα ἀποτελοῦν τὴ μητρόπολη τῶν ἑορτῶν, διότι τό «ἐν αὐτῇ γενόμενον τῶν ἄλλων ἀπάντων πολὺ φρικωδέστερόν ἐστι». Ὁ Θεὸς εὐδοκεῖ, ἡ ἄσπιλος κόρη γεννᾷ ἐκτὸς τῶν ὄρων τῆς φύσεως καὶ μένει παρθένος, ὁ ἄχρονος Υἱὸς εἰσέρχεται στὰ κτιστὰ χρονικὰ πλαίσια καὶ γεννᾶται σαρκὶ γιὰ νὰ ἀνακαλέσει καὶ ἐπιστρέψει τὸν ἄνθρωπο ἀπὸ τὴν πλάνη καὶ νὰ τὸν ποιήσει κατὰ χάρη θεοῦ.

Σκιρτῶντες, ὡς δοξολογήσουμε ἐπαξίως καὶ ὡς ἀγωνιστοῦμε νὰ βιώσουμε καταλλήλως τὴν ἄφραστο δωρεὰ τοῦ Κτίστου.

Ὁ Τελεμυδῶντος Βαρνάβας

ΕΙΝΑΙ Ο ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΣΜΟΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑ; ΤΗΝ ΑΠΑΝΤΗΣΗ ΔΙΝΟΥΝ ΤΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ¹

Νίκου Νικολαΐδη
Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς ΕΚΠΑ

Ἀκούγεται καὶ γράφεται ἀπὸ πολλοὺς ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι θρησκεία. Καὶ μάλιστα ὀρισμένοι κατατάσσουν τὸν Χριστιανισμὸ σὲ μία ἀπὸ τὶς ὑπάρχουσες μονοθεϊστικὲς θρησκείες. Εἶναι ὄντως θρησκευμα ἢ πίστη μας; Μποροῦμε νὰ λέμε ὅτι ἀνήκομε στὴ Χριστιανικὴ θρησκεία;

Θὰ μᾶς βοηθήσει, στὴ σύντομη τούτη ἀναφορά μας γιὰ τὸ θέμα, τὸ ἐρώτημα τί εἶναι θρησκεία; Τί σημαίνει ὁ ὄρος; Γιὰ τὴν ἐτυμολογία τῆς λέξης ὑπάρχουν προτάσεις, ὅτι συνδέεται μὲ τὸ «ἐνυθρεῖν», πού σημαίνει φυλάσσω, ἢ μὲ τοὺς τύπους «θρήσκω», νοῶ, καὶ «θράσκειν», θυμίζω κ.ἄ. Κάποιοι ἄλλοι ἀποτολμοῦν νὰ συνδυάζουν τὸν ὄρο μὲ τὴ γεωγραφικὴ περιοχὴ τῆς Θράκης. Ὅρισμένοι ἄλλοι τὸν διασυνδέουν μὲ τὴν ἑβραϊκὴ φράση «ντέρεχ Γιά» καὶ τὴ γλωσσικὴ ἑλληνικὴ μετεξέλιξή του σὲ «ἐρεσκίη», πού σημαίνει «ὁδὸς Θεοῦ». Αὐτὴ ἢ τελευταία προσέγγιση τοῦ ὄρου, γιὰ ὀρισμένους θρησκευτολόγους, κρίνεται ὡς εὐστοχότερη, ἀφοῦ ὁ ὄρος δηλώνει πράγματι τὸ δρόμο πού ὀδηγεῖ στοῦ Θεοῦ. Ἀλλὰ καὶ μὲ αὐτὴ τὴν ἔννοια εἶναι ὁ Χριστιανισμὸς θρησκεία, νοουμένου ὅτι μὲ τὸ σχῆμα αὐτὸ ὀδηγεῖται ὁ ἄνθρωπος πρὸς τὸν Θεό;

Ἡ ἀπάντηση στὸ ἐρώτημα εἶναι ὄχι. Οἱ Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας μας δὲν προτιμοῦν οὔτε αὐτὸν τὸν ὄρο. Γιατὶ σὲ κύρια ἀναφορά του ὁ Χριστιανισμὸς δὲν μπορεῖ νὰ εἶναι θρησκεία. Τότε τί εἶναι;

Ὁ ὄρος «θρησκεία» ἄνετα καὶ κάλλιστα μπορεῖ νὰ ἰσχύει γιὰ ὅλες τὶς θρησκείες πού ὑπῆρξαν ἢ καὶ ὑπάρχουν σήμερα, ὄχι ὅμως καὶ γιὰ τὸν Χριστιανισμὸ. Καί, τοῦτο, γιὰ τὸ μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ τῶν ἄλλων θρησκευμάτων ὑπάρχει μιὰ οὐσιώδης εἰδοποιὸς διαφορὰ. Naί,

1. Αναδημοσιεύεται ἀπὸ τὸ βιβλίο: *Ὡς φωνὴ ὑδάτων πολλῶν*, Θεσσαλονίκη 2011, σσ. 78-83.

πράγματι, στις άλλες θρησκείες οι άνθρωποι πορεύονται προς τὸν Θεό. Προσπαθοῦν νὰ βροῦν καὶ νὰ βαδίσουν τὸν δρόμο πὸν θὰ τοὺς ὀδηγήσει στὸν Θεό. Εἶναι, γιὰ νὰ τὸ διατυπώσουμε καλύτερα, οἱ ἀναζητητὲς στρατοκόποι. Ἡ κίνησή τους κρίνεται ὡς μιὰ πορεία ἐκζήτησης, ἀναζήτησης καὶ προσπάθειας ἀνακάλυψης τοῦ Θεοῦ. Γι' αὐτὸ καὶ βλέπομε τὴ διαφοροτικότητα στοὺς τρόπους καὶ στοὺς δρόμους πὸν ἡ κάθε ἀνθρώπινη θρησκευτικὴ ὁμάδα ἐπιλέγει. Στους παλαιούς χρόνους ἡ ἐκζήτηση αὐτὴ τοῦ Θεοῦ περιέπλεκε τοὺς ἀνθρώπους ἀκόμη καὶ σὲ ἀκατονόμαστες καὶ βδελυρὲς πράξεις. Οἱ αἱματηρὲς ἱεροτελεστίες, οἱ ἀνθρωποθυσίες, οἱ ἠθικὲς παρεκτροπὲς εἶναι χαρακτηριστικὰ γνωρίσματα συνόλης τῆς ἀρχαίας θρησκευτικῆς ζωῆς. Ὅπως καὶ οἱ ἀντιλήψεις τῶν ἀρχαίων θρησκειῶν γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ ἀνθρώπινου προσώπου καὶ τοῦ προορισμοῦ του ὑπῆρξαν ἀδυσώπητες.

Ἀλλὰ καὶ σήμερα σὲ ἀρκετὲς θρησκείες μὲ πλῆθος ὀπαδῶν, ἡ θεολογία καὶ ἡ ἀνθρωπολογία τους εἶναι φοβερὰ πλανεμένη!

Ἔτσι, στὸν Χριστιανισμό, ἂν εἶχαμε τὸ φαινόμενο τῆς προσπάθειας ἀνεύρεσης τοῦ Θεοῦ, τότε ἡ πλάνη μας θὰ ἦταν δεδομένη. Οἱ Χριστιανοὶ δὲν ἀναζητοῦμε νὰ μάθουμε ποιοὺς εἶναι ὁ Θεὸς μας καὶ τί εἶναι ὁ ἄνθρωπος. Ποιοὺς καὶ γιατί κατασκεύασε τὸν κόσμον; Πῶς πρέπει νὰ ζοῦμε; Ποῦ πορευόμαστε; Δὲν ἔχομε στὴν Ἐκκλησία μας ἀπόπειρα ἀνακάλυψης τοῦ προσώπου τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ μεγέθους τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ κόσμου. Ἐχομε κάτι τὸ ἀσυγκρίτως ἀνώτερο. Διαθέτομε τὸ δεδομένο ὄχι τῆς ἀνακάλυψης, ἀλλὰ τῆς ἀποκάλυψης τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ

σὲ μᾶς. «Ὁ Θεὸς ἐπὶ τῆς γῆς ὄφθη καὶ τοῖς ἀνθρώποις συνανεστράφη» (Βαροῦχ 3, 38). Σὲ μᾶς εἶναι «μέγα τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον, (γιατί) ὁ Θεὸς ἐφανερώθη ἐν σαρκί» (Α΄ Τιμ. 3, 16). Ὁ Θεὸς σὲ μᾶς «ἐφάνερωσε ἑαυτόν», γενόμενος «συνόμιλος τοῖς ἀνθρώποις». Ἔτσι, ἂν στὴν Παλαιὰ Οἰκονομία «ὁ Θεὸς πολυμερῶς καὶ πολυτρόπως» λαλεῖ στοὺς ἀνθρώπους διὰ μέσου τῶν ἀπεσταλμένων του Προφητῶν, ὅμως, στὴν Καινὴ Οἰκονομία, «ἐπ' ἐσχάτων τῶν ἡμερῶν» λαλεῖ σὲ μᾶς ὁ ἴδιος ὁ Θεός, στὸ πρόσωπο τοῦ Υἱοῦ Του (Ἐβρ. 1, 1), ὡς «υἱὸς τοῦ ἀνθρώπου». «Ἐγὼ δὲ λέγω ὑμῖν...» (Μθ. 5, 22 κ.ἄ.), τονίζει πολλὰς φορὰς ὁ Χριστός. Καὶ σὲ ἄλλη ἐκφορὰ ὑπογραμμίζει: «Ἐγὼ εἰμι ἡ ὁδὸς...» (Ἰω. 14, 6), πὺθ δηλώνει ὅτι ὅλοι οἱ ἄλλοι δρόμοι εἶναι «αἱ ὁδοί» τῶν θρησκευτῶν, ἐνῶ αὐτὸς εἶναι ὁ ἀληθινὸς ὁδηγὸς ὡς «ὁ ἐπιφανεὶς Θεός». Ἄρα ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἀποκάλυψη. Καὶ τὸ μέγεθος τοῦτο «ἀχράντως ἐστὶ πεφυλαγμένο ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ», κατὰ τοὺς Πατέρες.

Καὶ κάτι ἀκόμη, πολὺ σημαντικό. Αὐτὸ μᾶς τὸ πληροφορεῖ ὁ Θεολόγος καὶ Εὐαγγελιστὴς Ἰωάννης. Ματαιοπονοῦν καὶ πλανῶνται οἱ ἄνθρωποι, ἂν νομίζουν ὅτι μόνοι τους θὰ ἀνακαλύψουν τὸν Θεό. Γιατί «Θεὸν οὐδεὶς ἑώρακε πώποτε» (Ἰω. 1, 18). Εἶναι ἀδύνατο στὴν ἀνθρώπινη φύση νὰ προσεγγίσει καὶ νὰ προσψαύσει τὸν Θεό. Τὰ τοῦ Θεοῦ εἶναι ἄρρητα καὶ ἀνέγγιχτα. Πολὺ δὲ περισσότερο ἀδυνατεῖ ὁ ἄνθρωπος νὰ δεῖ τὸν Θεό. Ἐπομένως, ὅσο καὶ νὰ προσπαθήσομε, θὰ παραμένομε στὶς παρῶρειες τοῦ ὄρους τῆς γνώσης ἢ καλύτερα τῆς ἄγνοιας τοῦ Θεοῦ. Μόνο ὁ Θεὸς μπορεῖ νὰ ἀποκαλύψει τὰ τοῦ προσώπου Του. Καὶ μόνο αὐτὸς μπορεῖ νὰ «ἐμφανίσει» τὸν ἑαυτό του. Καὶ ἡ ἀποκάλυψη τοῦ Θεοῦ περιορίζεται σὲ ὅσα εἶναι ἱκανὸς νὰ ἀντέξει ὁ ἄνθρωπος. Ἀλλὰ καὶ αὐτὰ εἶναι ἱκανά, ἀφοῦ διαθέτουν τὴν ἐπάρκεια τῆς σωτηρίας του. Τοῦτο τὸ ἐκπληκτὸ μυστήριον τῆς φανέρωσης τοῦ Θεοῦ πανηγυρίζομε τὶς μέρες τοῦτες τῶν Χριστουγέννων. Καὶ τοῦτο τὸ «θέοργον» τῆς ἀποκάλυψης, τῆς «ἀνατολῆς τοῦ φωτὸς τῆς ἀληθινῆς περὶ Θεοῦ γνώσεως» γιορτάζομε. Ζοῦμε, λοιπόν, τὸ γεγονός, ὅχι τῆς δικῆς μας ἀνακάλυψης τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ τῆς ἀπὸ μέρους τοῦ Θεοῦ φιλόανθρωπος φανέρωσής Του.

Ἴδου, λοιπόν, γιατί τὰ Χριστούγεννα δίνουν τὴν ἀπάντηση ὅτι ὁ Χριστιανισμὸς δὲν εἶναι Θρησκεία, ἀλλὰ ἡ ἀποκάλυψη τοῦ ἴδιου τοῦ Θεοῦ μέσα στὴν Ἐκκλησία Του.

ΤΑ ΕΙΣΟΔΙΑ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ

Ἀνδρέα Ζαχαρίου

Ὑποψ. Διδ. ΕΚΠΑ

Ἄπαντα τὰ ἀφορῶντα στήν παναγία μητέρα τοῦ Κυρίου, εἶναι ὑπερφυῖ καὶ ἐν πολλοῖς ἀνερμηνευτα. «Ὡ τῶν ὑπὲρ ἔννοιαν, θαυμάτων σου πανάχραντε!», ψάλλουμε, «ζένη σου ἡ γέννησις ἕξενος ὁ τρόπος ὁ τῆς ἀύξησεως ἕξενά καὶ παράδοξα τὰ σά, πάντα Θεονύμφευτε, καὶ βροτοῖς ἀνερμηνευτα»¹.

Τέτοια ἀνερμηνευτη διάσταση κέκτηται καὶ ἡ ἑορτὴ τῶν Εἰσοδίων τῆς Θεοτόκου, «ἡ φαιδρὰ καὶ παράδοξος»². Ὅχι μόνο, διότι θεωρεῖται ὡς ἡ πύλη πρὸς τὸν Εὐαγγελισμό, ἀφοῦ ἡ κάθαρση τῆς Μαρίας στὸν Ναὸ λειτούργησε ὡς μύση στήν ἐν Ἁγίῳ Πνεύματι ζωὴ, ἀλλὰ καὶ ἐπειδὴ δι' αὐτῆς θέτονται οἱ προϋποθέσεις γιὰ τὴν ἀνακαίνιση τοῦ ἀνθρώπου χάρι στήν Ἐνανθρώπηση τοῦ Υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Αὐτὲς τὶς διαστάσεις διαγράφει καὶ ὁ εἰρμὸς τῆς ἡ' ὠδῆς τοῦ Κανόνα τῶν Εἰσοδίων: «Ἄκουε Κόρη Παρθένε ἀγνή· εἰπάτω δὴ ὁ Γαβριήλ, βουλὴν Ὑψίστου, ἀρχαίαν ἀληθινὴν, γενοῦ πρὸς ὑποδοχὴν, ἐτοίμη Θεοῦ· διὰ σου γὰρ ὁ ἀχώρητος βροτοῖς συναναστρέφεται».

Ἡ ὑπόθεση τῶν Εἰσοδίων προέρχεται κυρίως ἀπὸ τὸ ἀπόκρυφο Πρωτευαγγέλιο τοῦ Ἰακώβου (κεφ. 6-7). Σὲ αὐτὸ ἀναφέρεται ὅτι οἱ εὐσεβεῖς γονεῖς τῆς Παναγίας, Ἰωακεῖμ καὶ Ἄννα, ἔπειτα ἀπὸ εἴκοσι χρόνια στειρότητας καὶ μετὰ ἀπὸ θερμὲς προσευχὲς στὸν Θεό, πέτυχαν νὰ ἀποκτήσουν τὸ πολυπόθητο τέκνο. Ἡ κόρη ποὺ γεννήθηκε ἔλαβε τὸ ὄνομα Μαρία καὶ ἀνατράφηκε μὲ μεγάλη προσοχὴ καὶ φόβο Θεοῦ, μέχρι τὴν ἡλικία τῶν τριῶν ἐτῶν, ὅταν πλέον ἀφιερώθηκε στὸν Θεό. Ὁ Ἰωακεῖμ καὶ ἡ Ἄννα, μὲ συνοδεία λαμπαδηφόρων παρθένων, μετέβησαν στὸν Ναὸ καὶ παρέδωσαν τὴ Μαρία στοὺς ἱερεῖς καὶ τὸν ἀρχιερέα

1. Τροπάριο τῆς ε' ὠδῆς τοῦ Κανόνα τῆς ἑορτῆς τῶν Εἰσοδίων.

2. ΤΑΡΑΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, *Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 98, 1481A.

Ζαχαρία. Μέσα στον Ναό παρέμεινε μέχρι τα δεκατέσσερά της χρόνια μελετώντας και προσευχόμενη, ενώ την τροφή της τη λάμβανε από άγγελο Κυρίου. Η εν λόγω διήγηση παραλήφθηκε από την Έκκλησία, περιλήφθη στον κύκλο των θεομητορικών εορτών και εορτάζεται στις 21 Νοεμβρίου. Ο χρόνος καθιέρωσής της συνδέεται με την άνεγερση της Νέας Έκκλησίας από τον Ιουστινιανό τον 6^{ον} αιώνα στα Ίεροσόλυμα, στη νότια πλευρά του Ναού του Σολομώντος, και διή με τα εγκαίνιά της, στις 21 Νοεμβρίου του 543. Η επικράτηση πάντως της εορτής μάλλον έγινε κατά τον Ζ' αιώνα. Για πρώτη φορά η εορτή των Εισοδίων περιέχεται στο μηνολόγιο του Βασιλείου Β' (976-1025), όπου και η αρχαιότερη ζωγραφική παράσταση του εν λόγω γεγονότος, ενώ ο Μανουήλ Α' Κομνηνός (1143-1180), με την 22^η Νεαρά του το 1166, την καθιέρωσε ως ημέρα άργιας. Η ύμνογραφική προσέγγιση του όλου γεγονότος έγινε κυρίως από τον Γεώργιο Νικομηδείας, ο δε τόνος της εορτής είναι χαρμόσυνος, εξαιτίας του σωτηριολογικού της αντίκτυπου.

Η Παναγία, ή Μητήρ του Θεού, επιλέγεται και προορίζεται «πρὸ πάντων αἰώνων», εὐλογεῖται καὶ ἀγιάζεται διὰ τῆς ἐπελεύσεως τοῦ Ἁγί-

ου Πνεύματος, υπερβαίνει τὴ σκιά τοῦ Νόμου καὶ ἀποβαίνει, διὰ τῆς ὑπακοῆς της, εὐπρεπὲς κατοικητήριον τοῦ Θεοῦ³. Μέσα στὸν Ναὸ ἡ νεαρὴ κόρη, ἡ πανάχραντος ἀγνή, καθίσταται «*Ναὸς καὶ παλάτιον καὶ οὐρανός, ἔμψυχος... τοῦ Βασιλέως (Χριστοῦ)*»⁴. Ἐκεῖ, ὅπως ἐρμηνεύουν οἱ θεόπτες Πατέρες, παρέδωσε στὸν Θεὸ τὸν ἡγεμόνα νοῦ, ὡς ὑπήκοο σὲ ὅλα, καὶ ἔτσι δέχθηκε ἄφθονη τὴ θεοποιὸ χάρη. Ἡ Μαρία παρακάθηται μαζί με τὸν Θεὸ στὰ ἄδυτα ἅγια τῶν ἁγίων, ὡσὰν σὲ θεσπέσια ἀνάκτορα, ὡς βασιλικὸς ἔμψυχος θρόνος ἀνώτερος ἀπὸ κάθε ἔδρα, στολισμένος ὀλόκληρος με θεϊκὲς ἀρετές. Ζοῦσε τὴν ἱερὰ ἡσυχία, τὴν καθαρότητα τοῦ νοῦ, τὴ μύηση στὰ ἄνω καὶ τὴ θεωρία τῶν μυστηρίων τοῦ Θεοῦ. Τοιουτοτρόπως κοινώνησε καὶ ἐνώθηκε με τὸν Θεό, ἐπιτυγχάνοντας τὸ καθ' ὁμοίωσιν.

Ἡ ἀφιέρωση καὶ ἡ αὐτεξούσια συγκατάθεσή της στὸν Θεὸ ἀποτυπώνει τὸ δεδομένο τῆς ἐπιδαψίλευσης τῆς χάριτος τοῦ (Θεοῦ) καὶ τῆς ὄντολογικῆς μας ἀνακαίνισης, ποὺ ἀκολουθεῖ τὴν Ἐνανθρώπιση⁵. Πράγματι, ἡ Παναγία ἀποτελεῖ τὸν οὐσιαστικὸ σταθμὸ στὴν πορεία τῆς θείας οἰκονομίας ἀφοῦ με τὴν ὑπακοή της πραγματοποιεῖται ἡ προαιώνιος βουλή τοῦ Θεοῦ γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου. Αὐτὴ ἐπέτελεσε τούτη τὴν ὑπερφυὰ πρεσβεία γιὰ χάρη τοῦ ἀνθρωπίνου εἴδους καὶ μόνη της τὴν ἀποπεράτωσε, πραγματοποιῶντας τὸ μέγα κατόρθωμα. Διότι δὲν ἔγινε μόνο καθ' ὁμοίωσιν Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ ἔκανε τὸν Θεὸ καθ' ὁμοίωσιν ἀνθρώπου, κυοφορῶντας τὸν ἀσπύρω καὶ γεννῶντας τὸν ἀφράστως. Τὸ πρόσωπο τῆς Παναγίας εἶναι ἡ κορυφαία προσφορὰ τῆς ἀνθρωπότητος στὸ σχέδιο τῆς θείας οἰκονομίας, δηλαδὴ στὴν ἔμπρακτη φανέρωση τῆς φροντίδος τοῦ Θεοῦ γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὁ ἄνθρωπος ἐπιλέγει τὸν θάνατο ἀντὶ τῆς ζωῆς ποὺ τοῦ προσφέρει ὁ Θεός, ὅμως, ὁ Θεὸς βοηθᾷ τὸν ἄνθρωπο νὰ διαβεῖ ἀπὸ τὴ λήξη τοῦ θανάτου στὴν αἰωνιότητα τῆς ἀγάπης του. Αὐτὴ ἡ σωτήριος παρεμβολὴ γίνεται με τὴ σάρκωση τοῦ Υἱοῦ, ἀπὸ

3. ΤΑΡΑΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, *Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 98, 1481A.

4. Κοντάκιο τῆς δ' ὡδῆς τοῦ Κανόνα τῆς ἑορτῆς.

5. ΤΑΡΑΣΙΟΥ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΟΥΠΟΛΕΩΣ, *Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Ὑπεραγίας Θεοτόκου*, PG 98, 1481B.

τὴν Παρθένο κόρη, διὰ Πνεύματος Ἁγίου, οὕτως ὥστε ἡ σωτηρία τῶν ἀνθρώπων νὰ μὴν εἶναι μία ἀφηρημένη ἢ μαγικὴ τελετουργία, ἀλλὰ μία χειροπιαστὴ πραγματικότητα. Τὸ πρόσωπο-κλειδί, λοιπόν, στὴν ὄντως παράδοξη ἱστορία τῆς ἀγάπης τοῦ Θεοῦ καὶ στὴν ἀνακαίνιση τοῦ ἀνθρώπινου εἴδους, εἶναι ἡ Θεοτόκος, ποὺ τίκει τὴν ἀλήθεια καὶ τὴ ζωὴ, στὸ πρόσωπο τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ.

Ἐπομένως, ἡ Παναγία κόρη τοῦ Ἰωακείμ καὶ τῆς Ἄννης ἀποτελεῖ «*πύλην σωτήριον, καὶ ὄρος νοητὸν (καὶ) κλίμακα ἔμφυλον*»⁶, ὅπου γνωστοποιεῖται καὶ προσφέρεται στοὺς ἀνθρώπους τὸ μεγαλεῖο τῆς παρθενίας, ὡς ἀνάπλαση καὶ ὄντολογικὴ ἀκεραιότητα τοῦ ἀνθρώπου, ἡ ὁποία ὁμως ἐκφράζεται, νοηματοδοτεῖται καὶ βιώνεται ὀρθὰ μόνον στὰ πλαίσια τῆς χειραγωγίας τοῦ μεγάλου Θεοῦ καὶ τῆς αὐτονόητης ὑπακοῆς τοῦ κάθε πλάσματος σὲ αὐτόν. Τελικά, ἡ ἀδυναμία καὶ τὸ ὀλισθηρὸ τοῦ ἀνθρώπου, τὸ ἄπειρο τῶν πταισμάτων καὶ ὁ ἐσμός τῶν ἀμαρτημάτων, ἔχει ὡς ἀντίρροπὴ δύναμη τὴ φιλανθρωπία καὶ τὴν ἀγαθότητα τοῦ Θεοῦ, ἡ ὁποία ἐκφράστηκε, οἰκονομικῶς, διὰ τῆς Παναγίας. Κατ' ἐπέκταση, ἐμεῖς ἐπιζητοῦμε τὴ χάρη τοῦ Θεοῦ καὶ προβάλλουμε τὴν ἄσπιλο κόρη ὡς μεσίτρια πρὸς τὸν Υἱὸ τῆς καὶ ἀκαταγώνιστο συμμαχία στὸν ἀγῶνα γιὰ τὴ σωτηρία: «*Εὐλόγος ἡ αἴτησις*», μᾶς ἐπισημαίνει ὁ Γεώργιος Νικομηδείας, «*καλὴ ἢ προσδοκία, ἀδιάψευστος ἢ ἐλπίς*»⁷.

6. Κοντάκιο τῆς ἡ' ὠδῆς τοῦ Κανόνα τῆς ἐορτῆς.

7. ΓΕΩΡΓΙΟΥ ΝΙΚΟΜΗΔΕΙΑΣ, *Λόγος Ζ'· Εἰς τὰ Εἰσόδια τῆς Θεοτόκου*, PG100, 1456B.

«ΤΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΗΜΕΡΙΑΣ» ΜΙΑ ΑΚΟΜΗ ΔΙΑΣΤΡΕΒΛΩΣΗ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟΥ

Πρωτ. Βασίλειου Γεωργόπουλου
Έπικουρου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς ΑΠΘ

Μὲ τὸν ὄρο «*Εὐαγγέλιο τῆς εὐημερίας*» (Prosperity Gospel) στὸν λαοκρατορικό χῶρο τῶν Νεοπεντηκοστιανικῶν - Χαρισματικῶν αἱρέσεων προσδιορίζεται μιὰ εὐρύτατα ἀποδεκτὴ διδασκαλία, ἡ ὁποία υποστηρίζει, ὅτι πραγματικὰ πιστὸς χριστιανὸς εἶναι ὁποῖος εὐημερεῖ οικονομικά, δὲν ἀρρωσταίνει καὶ δὲν γνωρίζει τί σημαίνει δυστυχία καὶ ἀνέχεια.

Πρόκειται γιὰ μιὰ διδασκαλία ποὺ ὡς θεμέλιό της, σύνθημά της καὶ περιεχόμενό της ἔχει τὴν ἄκρως ἀντιβιβλικὴ θέση ὅτι ἡ σωστὴ πίστι ἀποδεικνύεται μὲ τὴν οικονομικὴ εὐημερία καὶ τὸν ὑλικὸ πλοῦτο καὶ στὰ ἴδια πλαίσια ἀμφοτέρωτα νὰ παρουσιάζονται ὡς ἀπόδειξη ἔκφρασης θεϊκῆς εὐλογίας στὴ ζωὴ τῶν πιστῶν.

Ἡ πίστι διαφημίζεται ὡς πράξη συναλλαγῆς, ἡ Ἁγία Γραφή ὡς συμφωνητικὸ μεταξὺ Θεοῦ καὶ πιστῶν, ἡ τήρηση τοῦ ὁποίου, σύμφωνα μὲ τοὺς ὁπαδοὺς τοῦ «*Εὐαγγελίου τῆς εὐημερίας*», ὑποχρεώνει τὸν Θεὸ νὰ καταστήσει τὸν πιστὸ πλούσιο καὶ ὑγιῆ ἢ ἂν εἶναι ἀρρωστος νὰ τὸν θεραπεύσει ὑποχρεωτικὰ καὶ νὰ τὸν προφυλάξει ἀπὸ κάθε κακό.

Βιβλικὰ πρόσωπα καὶ ἀγιογραφικὰ χωρία ἐπιστρατεύονται κατὰ περίπτωσιν ἔξω ἀπὸ κάθε ἱστορικὸ πλαίσιο, θεολογικὴ συνάφεια καὶ ἐρμηνευτικὴ ἀρχὴ ὡς ἀποδείξεις τοῦ «*Εὐαγγελίου τῆς εὐημερίας*», ὅτι ὁ Θεὸς θέλει ἀπὸ τὸν κάθε πιστὸ νὰ διεκδικήσει μέσῳ τῆς πίστεως τὴν τέλεια ὑγεία καὶ τὸν ὑλικὸ πλουτισμό. Καὶ μάλιστα ὅλα αὐτὰ νὰ παρουσιάζονται ὡς ἐκπλήρωση τῶν θεϊκῶν ὑποσχέσεων ποὺ ὑπάρχουν μέσα στὴν Ἁγία Γραφή.

Ὁ Θεὸς στὸ «*Εὐαγγέλιο τῆς εὐημερίας*» γίνεται ὄργανο γιὰ νὰ ἱκανοποιήσει ἀνθρώπινες ἀπαιτήσεις, φιλοδοξίες καὶ στόχους ποὺ ἀπλῶς τοῦ ἐξασφαλίζουν ἐντὸς τοῦ χωροχρονικοῦ ὀρίζοντα μιὰ ἀνέφελη καὶ

εύκολη ζωή με τὸ ἐπίχρισμα μάλιστα μιᾶς ψευδεπίγραφης χριστιανικῆς πνευματικότητας. Τὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ γίνεται ὄργανο ὑλοποίησης ἐλκυστικῶν ἐπιθυμιῶν καὶ τὸ πρόσωπο τοῦ Παναγίου Πνεύματος ἡ ὑπηρετικὴ δύναμη γιὰ τὴν ἐπίτευξη συγκεκριμένων ἀπαιτήσεων. Ἡ ἀσθένεια καὶ ἡ οικονομικὴ δυσπραγία, ἀποτελοῦν γιὰ τοὺς ὀπαδοὺς τοῦ «*Εὐαγγελίου τῆς εὐημερίας*» ἀπόδειξη, ὅτι ὁ πιστὸς εἶναι ἀμαρτωλὸς καὶ ἐπιπλέον δημιουργοῦν ἕνα μηχανισμό ἐνοχῶν ὅτι ἂν προσεύχεται καὶ δὲν θεραπευτεῖ ὑποχρεωτικά, αὐτὸ γίνεται γιὰτὶ δὲν ἔχει μεγάλη καὶ ζωντανὴ πίστη.

Τὸ «*Εὐαγγέλιο τῆς εὐημερίας*» παρότι ἀποτελεῖ οὐσιαστικὰ διαστρέβλωση τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἠθικῆς, προβάλλεται διεθνῶς καὶ διαφημίζεται συστηματικὰ καὶ ποικιλοτρόπως ἐντὸς τῶν Νεοπεντηκοστιανικῶν - Χαρismaticῶν κινήσεων ὡς μιὰ εὐκόλα ἐπιτευξίμη, πνευματικὴ καὶ ὑλικὴ πραγματικότητα. Οἱ ἐκπρόσωποί του προωθοῦν τὶς ἀντιλήψεις τους χρησιμοποιῶντας κάθε πρόσφορο ἐπικοινωνιακὸ, τεχνολογικὸ καὶ διαφημιστικὸ μέσο, ἰδίως στὸν χῶρο τῶν ΗΠΑ. Ἡ πραγματικότητα πολλὰ φορὲς ἀποδεικνύει, ὅτι τὸ λεγόμενον «*Εὐαγγέλιο τῆς εὐημερίας*» εἶναι μιὰ καλὴ ἀφορμὴ γιὰ τὴν οικονομικὴ εὐμάρεια, πολυέξοδη διαβίωση, ἀσφαλῆ χρηματοδότηση καὶ δημόσια προβολὴ ὄλων τῶν θεωρητικῶν ἐκπροσώπων τοῦ χώρου.

Δὲν εἶναι τυχαῖο ἐξἄλλου τὸ γεγονός ὅτι οἱ θεωρητικοὶ ἐκπρόσωποι τοῦ «*Εὐαγγελίου τῆς εὐημερίας*», πάστορες καὶ Τηλεευαγγελιστές, δανείστηκαν καὶ ἐνσωμάτωσαν πολλὰ στοιχεῖα ἀπὸ ἕνα ἄλλο παράδοξο καὶ αἰρετικὸ κίνημα ἐντὸς τοῦ εὐρύτερου Νεοπεντηκοστιανικοῦ -Χαρismaticοῦ χώρου, ποὺ εἶναι γνωστὸ ὡς κίνημα «*Λόγου - Πίστεως*» (Word - Faith Movement).

Ὁ κίνδυνος τῆς πλεονεξίας (Ακ. 12, 15), ἡ προτροπὴ τοῦ Χριστοῦ νὰ μὴ θησαυρίζουν οἱ μαθητές Του πλοῦτη στὴ γῆ (Μθ. 6, 19-21), ἡ Παύλειος ἐπισήμανση, ὅτι ἡ φιλαργυρία εἶναι ρίζα ὄλων τῶν κακῶν (Α΄ Τιμ. 6, 10), εἶναι ἐλάχιστες ἀπὸ τὶς ἀλήθειες τοῦ Εὐαγγελίου, ποὺ ἀποδεικνύουν πόσο διαστρεβλώνεται τὸ ἀληθινὸ περιεχόμενό του ἀπὸ τὸ λεγόμενον «*Εὐαγγέλιο τῆς εὐημερίας*». Δυστυχῶς βρισκόμαστε μπροστὰ σὲ μιὰ ἀκόμη νοσογόνο ἐστία τοῦ εὐρύτερου αἰρετικοῦ χώρου, ἐντὸς τοῦ ὁποῖου δομήθηκε.

Θὰ θέλαμε νὰ ὀλοκληρώσουμε τὴ συνοπτικὴ αὐτὴ παρουσίαση τοῦ «*Εὐαγγελίου τῆς εὐημερίας*» μὲ μία ἐπιπλέον χρήσιμη πειστικὴ ἱστορικὰ καὶ θεολογικὰ τεκμηριωμένη ἐπισήμανση ποὺ κάνει ὁ P. Zimmerling. Ὅτι δηλαδὴ μία ἀνάλογη ἀντίληψη καὶ πρῶιμη ἐκδοχὴ αὐτῆς τῆς κακοποίησης τοῦ Εὐαγγελίου, μὲ διαφορετικὴ ἀφετηρία ἔχει ὑπάρξει αἰῶνες νωρίτερα στὸ χῶρο τοῦ Καλβινισμοῦ.

Τὸ λεγόμενο «*Εὐαγγέλιο τῆς εὐημερίας*» ἂν τὸ ἀξιολογήσουμε ἀπὸ τὸν τρόπο, τὴ ζωὴ καὶ τὶς πρακτικὲς τῶν θεωρητικῶν ἐκπροσώπων του, ἀποτελεῖ χωρὶς ἀμφιβολία μία ἀκόμη ἐπιβεβαίωση τοῦ Παύλειου λόγου γιὰ τὴν ὑπαρξὴ προσώπων τῶν «*νομιζόντων πορισμὸν εἶναι τὴν εὐσέβειαν*» (*Α΄ Τιμ.* 6, 5).

Σημείωση:

Γιὰ τὴ σύνταξη τοῦ παρόντος λάβαμε ὑπόψη μας τὰ ἑξῆς: P. Zimmerling, *Charismatische Bewegungen*, 2009, σσ. 174-177. H. Gasper u.a (Hrsg), *Lexikon christlicher Kirchen und Sondergemeinschaften*, 2009, σσ. 67, 117-118. S. Coleman, *Prosperity Theology*, στὸ P. Clarke (Ed) ENRM, 2006, σσ. 453-455.

ΝΙΚΟΛΑΪΤΙΣΜΟΣ, ΤΟΤΕ ΚΑΙ ΣΗΜΕΡΑ

Χριστόδουλον Βασιλειάδη
Δρ. Θεολογίας - Μουσικολόγου

α) ΤΙ ΕΙΝΑΙ Ο ΝΙΚΟΛΑΪΤΙΣΜΟΣ

Ο Νικολαϊτισμὸς ἦταν μιὰ γνωστικὴ αἵρεση τῶν πρώτων χριστιανικῶν χρόνων. Αὐτοὶ οἱ αἵρετικοὶ πίστευαν στὴν ὑπαρξὴ δύο «ἀρχῶν», οἱ ὁποῖες δεσπάζουν τοῦ σύμπαντος: Στὸν θεὸ τοῦ καλοῦ καὶ τὸν θεὸ τοῦ κακοῦ. Πίστευαν ἀκόμη καὶ στὴν κακότητα τῆς ὕλης, τὴν ὁποία δημιούργησε ὁ θεὸς τοῦ κακοῦ. Ἐπιζητοῦσαν τὴν ἀκολασία, θεωρῶντας ὅτι μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ φθείρεται ἡ σάρκα, δημιούργημα καὶ αὐτὴ τοῦ θεοῦ τοῦ κακοῦ. Ἀσχολοῦντο ἀκόμη μὲ τὶς εἰδωλολατρικὲς θυσίες καὶ τὴ βρώση εἰδωλοθύτων. Στὸ βιβλίον τῆς *Ἀποκαλύψεως*, τὸ τελευταῖο τοῦ Κανόνα τῆς Καινῆς Διαθήκης, ὁ Κύριος χρησιμοποιεῖ ἔντονα ἐλεγκτικὸ ὕφος γιὰ τοὺς Νικολαῖτες. Ἀπευθυνόμενος ὁ Κύριος στὸν ἐπίσκοπο Ἐφέσου, τοῦ λέγει ὅτι μισεῖ τὶς βδελυρὲς καὶ σαρκικὲς παρεκτροπὲς τῶν Νικολαῖτῶν¹. Στὸν δὲ ἐπίσκοπο τῆς Ἐκκλησίας τῆς Περγάμου, παρὰ τὸ ὅτι τὸν ἐπαινεῖ γιὰ τὴν πίστη του, ἐντούτοις τοῦ παραπονεῖται, διότι ὑπάρχουν στὴν ἐπισκοπὴ του μερικοὶ, οἱ ὁποῖοι τηροῦν τὴ διδασκαλία τοῦ ἐθνικοῦ μάντη Βαλαάμ, ὁ ὁποῖος δίδασκε στὸν Βαλάκ, τὸν βασιλῆα τῶν Μωαβιτῶν, νὰ βάλει σκάνδαλο στοὺς Ἰσραηλῖτες γιὰ νὰ τοὺς παρασύρει νὰ φᾶνε εἰδωλόθυτα καὶ ἐν συνεχείᾳ νὰ πορνεύσουν².

β) ΠΟΙΟΙ ΕΙΝΑΙ ΟΙ ΝΕΟΝΙΚΟΛΑΪΤΕΣ;

Νεονικολαῖτες εἶναι ὅσοι σύγχρονοι, θεολόγοι καὶ μὴ, ἀκολουθοῦν τὴ διδασκαλία τῶν Νικολαῖτῶν. Ὁ μακαριστὸς μοναχὸς Θεόκλητος Διονυσιάτης ἐπισημαίνει ἓνα φιλελεύθερο, ἀντιπατερικὸ καὶ ἀντιπαραδοσιακὸ καὶ ἄρα αἵρετικὸ ρεῦμα στὴν Ἐκκλησία, ποὺ ὀφείλεται σὺν τοῖς

1. *Ἀποκ.* 2, 6.

2. *Ἀποκ.* 2, 14-15.

ἄλλοις στοὺς ἀνήσυχους καὶ φιλοπαίγμονες καιρούς μας³. Ἐνα χαρακτηριστικὸ τοῦ σύγχρονου Νικολαΐτισμοῦ εἶναι ὁ ἀπολιναρισμὸς τοῦ ἥθους⁴, ὅτι δηλαδή ἡ Ἐκκλησία δὲν πρέπει νὰ φροντίζει καὶ νὰ ἀσχολεῖται μὲ τὶς σχέσεις τοῦ ἀνδρογύνου⁵. Ἐφ' ὅσον ὅμως ὁ Κύριος, ὡς Θεός, εἶναι πανταχοῦ παρὼν, ἄρα καὶ τὸ σῶμα Του, δηλαδή ἡ Ἐκκλησία εἶναι παροῦσα σὲ ὅλες τὶς ἐκφάνσεις τῆς ζωῆς τοῦ κάθε πιστοῦ.

γ) ΓΑΜΟΣ: ΜΥΣΤΗΡΙΟ ἢ ΤΕΛΕΤΗ;

Ὁ γάμος δὲν εἶναι μιὰ ἀπλή τελετή, ὅπως διατείνονται οἱ Νεονικολαῖτες θεολόγοι. Ἄν θὰ ἦταν μιὰ ἀπλή τελετή, τότε δὲν θὰ χρειαζόταν ἰδιαίτερη Ἀκολουθία (μιᾶς περίπου ὥρας), μὲ εἰδικὲς εὐχὲς καὶ μὲ μετάδοση εἰδικῆς χάρις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος. Μία ἀπλή γραφειοκρατικὴ διαδικασία θὰ ἦταν ἀρκετὴ γιὰ «νὰ γίνουν δεκτοὶ δύο ἄνθρωποι σὰν συζευγμένοι μέσα στὴν κοινότητα τῆς Ἐκκλησίας»⁶, ὅπως ἐντελῶς ἀντικλησιαστικῶς διατείνονται οἱ Νεονικολαῖτες.

Ὁ γάμος ὅμως στὴν οὐσία του, εἶναι ἱερὸ Μυστήριον, τὸ ὁποῖο νομιμοποιεῖ τὶς σχέσεις δύο ἀνθρώπων. Οἱ πνευματικὲς διαστάσεις τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου ἄπτονται ἄμεσα καὶ τοῦ θέματος τῆς σωτηρίας τοῦ ἀνδρογύνου καὶ τῆς οἰκογενείας του. Τὰ Μυστήρια τῆς Ἐκκλησίας μεταβάλλουν πράγματα, ἀλλοιώνουν καταστάσεις, μεταμορφώνουν

3. ΜΟΝΑΧΟΥ ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ, *Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης καὶ ἡ νεονικολαϊτικὴ σχολή*, ἔκδ. Ἱεροῦ Κοινοβίου ὁσίου Νικοδήμου, Γουμένισσα 2002, σ. 25.

4. Ὁ Ἀπολιναρισμὸς ἦταν αἵρεση τοῦ 4^{ου} αἰῶνα, ποὺ δίδασκε ὅτι ἡ ἀνθρώπινη φύση, τὴν ὁποία ἔλαβε ὁ Κύριος ἦταν ἄνευ ψυχῆς. Τὴ θέση τῆς ψυχῆς κατέλαβε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς Λόγος. Ὁ Ἀπολιναρισμὸς καταδικάστηκε ἀπὸ τὴ 2^η οἰκουμενικὴ σύνοδο.

5. Βλ. ΜΟΝΑΧΟΥ ΘΕΟΚΛΗΤΟΥ ΔΙΟΝΥΣΙΑΤΟΥ, *Ὁ ἅγιος Νικόδημος ὁ ἀγιορείτης καὶ ἡ νεονικολαϊτικὴ σχολή*, ἔκδ. Ἱεροῦ Κοινοβίου ὁσίου Νικοδήμου, Γουμένισσα 2002, σ. 218.

6. Αὐτὸ παρατίθεται στοῦ, ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Προγαμιαῖα σχέσεις, πολιτικὸς γάμος, ἀμβλώσεις*, ἔκδ. Ὁρθόδοξος Τύπος, Ἀθήνα 1986, σσ. 11-12. ΤΟΥ ΙΔΙΟΥ, *Ἄρθρα, Μελέται, Ἐπιστολαί*, τόμος Α', Ἀθήνα 1986, σσ. 273-274.

γεγονότα, καθιστούν τὸ ἁμαρτωλὸ ἅγιο, τὸ ἀπαγορευμένο εὐλογημένο. Ἐπομένως πέντε λεπτά πρὶν ἀπὸ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου ἢ σαρκική σχέση τοῦ ζευγαριοῦ εἶναι ἁμαρτία, ἐνῶ πέντε λεπτά μετὰ τὴν τέλεση τοῦ μυστηρίου, ἢ σαρκική σχέση δὲν εἶναι ἁμαρτία, διότι ἔχει πραγματοποιηθεῖ τὸ μυστήριον⁷. Ἐὰν οἱ σαρκικὲς σχέσεις πρὸ τοῦ γάμου, ὅπου ὑπάρχει «ἀγάπη» δὲν εἶναι ἁμαρτία, τότε μποροῦν ἐλεύθερα τὰ ζευγάρια νὰ «ἀγαποῦν», ἀργότερα νὰ χωρίζουν, μετὰ νὰ ξαναδημιουργοῦν καινούργιους δεσμούς, ἀργότερα νὰ ξαναχωρίζουν καὶ ἡ κατάσταση αὐτὴ νὰ διαιωνίζεται. Αὐτὸ ὅμως δὲν διαφέρει καθόλου ἀπὸ τὸν ἐλεύθερο ἔρωτα, σαρκολατρεία καὶ «δωρεὰν πορνεία»⁸.

δ) ΟΙ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ ΕΙΝΑΙ ΠΟΡΝΕΙΑ

Ἡ λέξις πορνεία στὴν κυριολεξία σημαίνει τὴν ἱκανοποίησι τῶν σαρκικῶν ὀρέξεων πληρώνοντας χρήματα⁹. Εἶναι ὅμως γνωστὸ ὅτι κάθε λέξις ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κύρια σημασία της ἔχει καὶ δευτερεύουσες¹⁰. Καὶ ἡ λέξις πορνεία ἐκτὸς ἀπὸ τὴν κύρια σημασία της εἶχε καὶ τὴ σημασία ἀπλὰ τῆς σαρκικῆς σχέσης μεταξὺ δύο ἑτεροφύλων προσώπων¹¹.

7. Ὅπως ἀναφέρει ὁ μακαριστὸς π. Ἐπιφάνιος Θεοδωρόπουλος, πέντε λεπτά πρὶν ἀπὸ τὸν καθαγιασμὸ τῶν τιμίων δώρων, ἔχουμε ψωμί καὶ κρασί, ἐνῶ ἓνα δευτερόλεπτο μετὰ, ἔχουμε αὐτὸ τὸ θεωμένο Σῶμα καὶ Αἷμα τοῦ Κυρίου! Βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Προγαμιαῖα σχέσεις, πολιτικὸς γάμος, ἀμβλώσεις*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Τύπος, Αθήνα 1986, σ. 13.

8. Βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Προγαμιαῖα σχέσεις, πολιτικὸς γάμος, ἀμβλώσεις*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Τύπος, Αθήνα 1986, σσ. 13-14.

9. Ἡ λέξις πορνεία προέρχεται ἀπὸ τὸ ρῆμα πέρνημι, δηλαδὴ περνᾶω, ποῦ σημαίνει ἐξάγω πρὸς πώλησι, δηλαδὴ πωλῶ. Βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Προγαμιαῖα σχέσεις, πολιτικὸς γάμος, ἀμβλώσεις*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Τύπος, Αθήνα 1986, σσ. 20.

10. Βλ. τὴ λέξις *σώζω*. Μόνον ὁ Κύριος μπορεῖ νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο. Ὅμως ὁ ἀπόστολος Παῦλος χρησιμοποιεῖ τὴν λέξις *σώζω* μετὰ τὴν δευτερεύουσα ἔννοιά της: «*Τοῖς πᾶσι γέγονα τὰ πάντα, ἵνα πάντως τιναὶ σώσω*». Γι' αὐτὸ καὶ ἔχουμε στὴ λειτουργικὴ χρῆσι τὴν προσευχὴ πρὸς τὴν Παναγία «*Υπεραγία Θεοτόκε σῶσον ἡμᾶς*».

11. Βλ. τὸν δ' κανόνα τοῦ Ἁγίου Γρηγορίου Νύσης, ὁ ὁποῖος ἐπικυρώθηκε ἀπὸ τὴν Πενθέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδο καὶ ἐπομένως ἐκφράζει ἐπίσημα καὶ

Ἔχουμε πολλά παραδείγματα τόσο στην Καινή Διαθήκη ὅσο και στους Πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου ἀποδεικνύεται ὅτι οἱ σαρκικές σχέσεις πρὸ τοῦ γάμου εἶναι πορνεία.

Ὁ Κύριος ἐλέγχει τὴν Σαμαρείτιδα, ὅτι ἤδη εἶχε προηγουμένως πέντε ἄνδρες καὶ ὅτι αὐτὸς πού εἶχε τότε δὲν ἦταν ἄνδρας τῆς. Ἀσφαλῶς ἡ Σαμαρείτιδα δὲν εἶχε παντρευτεῖ καὶ τοὺς πέντε ἄνδρες. Ἀσφαλῶς καὶ ὑπῆρχε «ἀγάπη» μεταξὺ τῆς Σαμαρείτιδας καὶ τῶν ἐρωμένων τῆς. Ὁ Κύριος ὅμως δὲν νομιμοποιεῖ τις σχέσεις τῆς, ἀλλὰ ἐλέγχοντάς την, τῆς τονίζει ὅτι καὶ αὐτός, μὲ τὸν ὁποῖο συζοῦσε, δὲν εἶναι ἄνδρας τῆς. Ἡ Σαμαρείτιδα ἀναμφίβολα δὲν ἔπαιρνε χρήματα γιὰ τις σαρκικές τῆς σχέσεις μὲ τὸν ἄνδρα ἐκεῖνο. Συζοῦσε «ἐξ ἀγάπης». Ὁ Κύριος ὅμως δὲν ἀναγνωρίζει οὔτε ἀποδέχεται τὴ συζυγία αὐτή. Ἐφ' ὅσον δὲν ἐτελέσθη γάμος, ὁ Ἰησοῦς θεωρεῖ ἀθέμιτη τὴν ἔνωση αὐτή: «Καὶ νῦν ὃν ἔχεις οὐκ ἔστι σου ἀνήρ»¹². Δὲν εἶναι αὐτὸς ἄνδρας τῆς Σαμαρείτιδας σύμφωνα μὲ τὴν τάξη, πού καθόρισε ὁ Θεὸς ἀπ' ἀρχῆς, μὲ τὸ νὰ θεσπίσει τὸν γάμο σὰν φυσικὸ δεσμό, μέχρις ὅτου στὴν Καινή Διαθήκη καὶ τὴν ἐποχὴ τῆς χάριτος τὸν ἀνυψώσει σὲ ἱερώτατο μυστήριον¹³. Ἐπομένως ὁ Κύριος διδάσκει ὅτι εἶναι ἀδιανόητη ἡ σαρκικὴ σχέση ἐκτὸς τοῦ Μυστηρίου τοῦ γάμου.

αὐθεντικὰ τὸ φρόνημα τῆς Ἐκκλησίας: «Τῶν δὲ δι' ἐπιθυμίαν καὶ ἡδονὴν γινομένων ἀμαρτημάτων τοιαύτη ἐστὶν ἡ διαίρεσις. Τὸ μὲν γὰρ καλεῖται μοιχεία, τὸ δὲ πορνεία... διότι μία ἐστὶν ἡ νόμιμος συζυγία, καὶ γυναικὸς πρὸς ἄνδρα καὶ ἄνδρὸς πρὸς γυναῖκα... τῇ γὰρ ἀνθρώπῳ μία δέδοται παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθός, καὶ τῇ γυναικὶ μία ἐφήρμοσται κεφαλῇ... Πλὴν ἀλλ' ἐπεὶ τοῖς ἀσθενεστέροις ἐγένετό τις παρὰ τῶν πατέρων συμπεριφορά, διεκρίθη τὸ πλημμέλημα τῆ γενικῆ διαίρεσει ταύτη, ὡς πορνείαν μὲν λέγεσθαι τὴν χωρὶς ἀδικίας ἑτέρου γινομένην τινὶ τῆς ἐπιθυμίας ἐκπλήρωσιν». Βλέπουμε ἐδῶ ὅτι κάθε τι πού γίνεται ἐκτὸς τῆς «νομίμου συζυγίας», δηλαδὴ τοῦ μυστηρίου τοῦ γάμου, χαρακτηρίζεται σὰν πορνεία ἢ σὰν μοιχεία. Δὲν γίνεται καμιὰ διάκριση ἂν ἡ πράξη γίνεται ἀπὸ «ἀγάπης» ἢ μὲ χρήματα! Βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Προγαμιαῖα σχέσεις, πολιτικὸς γάμος, ἀμβλώσεις*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Τύπος, Ἀθήνα 1986, σσ. 21-22.

12. *Ἰω.* 4, 18.

13. Βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Προγαμιαῖα σχέσεις, πολιτικὸς γάμος, ἀμβλώσεις*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Τύπος, Ἀθήνα 1986, σσ. 27-28.

Στὸ ἱερὸ εὐαγγέλιο ἡ ἐκτὸς τοῦ γάμου σχέσηη κατονομάζεται ὡς πορνεία, ἀσχέτως ἂν γίνεται μετὰ χρήματα ἢ «ἐξ ἀγάπης». Ὁ Κύριος ἀναφέρει «ὅς ἂν ἀπολύσῃ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ παρεκτὸς λόγου πορνείας, ποιεῖ αὐτὴν μοιχάσθαι»¹⁴. Ἐδῶ μετὰ τὴν λέξιν πορνεία χαρακτηρίζεται ἡ παράνομη σαρκικὴ σχέσηη, ἄσχετα ἂν γίνεται μετὰ χρήματα ἢ ὄχι¹⁵.

Ὁ ἀπόστολος Παῦλος ἐπίσης λέγει: «Ὅλως ἀκούεται ἐν ὑμῖν πορνεία, καὶ τοιαύτη πορνεία, ἣτις οὐδὲ ἐν τοῖς ἔθνεσιν ὀνομάζεται, ὥστε γυναῖκά τινα τοῦ πατρὸς ἔχειν»¹⁶. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς συζύωσε μετὰ τὴν μητριά του καὶ σαφῶς ὁ δεσμὸς αὐτὸς δὲν ἦταν μετὰ χρήματα ἀλλὰ «ἐξ ἀγάπης». Δὲν συζεῖ κάποιος δίνοντας χρήματα! Ὅμως ὁ ἀπόστολος Παῦλος ὀνομάζει ξεκάθαρα αὐτὴ τὴν σχέσηη πορνεία!

Ὁ ἀπόστολος τῶν ἐθνῶν Παῦλος ἀκόμη θεωρεῖ μόνη νόμιμη σχέσηη τὴν ἐντὸς τοῦ γάμου σχέσηη: «Λέγω δὲ τοῖς ἀγάμοις καὶ ταῖς χήραις, καλὸν αὐτοῖς ἐστὶν ἐὰν μείνωσιν ὡς ἐγώ. Εἰ δὲ οὐκ ἐγκρατεῦνται, γαμησάτωσαν», δηλαδὴ ἂς ἔλθουν σὲ κοινωνία γάμου. Ἐπομένως ὁ ἀπόστολος Παῦλος δὲν διανοεῖται τὴν εὐκόλη λύση τῆς «ἐξ ἀγάπης» σχέσης γιὰ ὅσους δὲν μποροῦν νὰ ἐγκρατευτοῦν. Κάθε ἄλλη «λύση» εἶναι νεονικολαιτικὸ ἐπινόημα καὶ κατασκευάσμα!

Οἱ Ἱεροὶ Κανόνες θεωροῦν σαφέστατα κώλυμα ἱερωσύνης, δηλαδὴ βαριά ἁμαρτία τὴν σαρκικὴν σχέσηη κάποιου μετὰ τὴν ἀρραβωνιαστικιά του¹⁷, σὲ βαθμὸν μάλιστα ποῦ ἐὰν αὐτὸ συμβεῖ, αὐτὸς ποῦ διέπραξε αὐτὴ

14. *Μθ.* 5, 32.

15. Ὅπως ἀναφέρει ὁ π. Επιφάνιος Θεοδωρόπουλος, ἐὰν ἡ λέξις πορνεία σημαίνει τὴν σαρκικὴν σχέσηη μετὰ χρήματα, τότε καταλήγουμε σὲ συμπέρασμα τετραπῶδες: Ὁ Κύριος ἐπιτρέπει τὸ διαζύγιον ὑπὸ ἓνα ὄρον: Ὅτι ἡ ἄπιστη σύζυγος ἔλαβε χρήματα ἀπὸ ἐκεῖνο ποῦ εἶχε σαρκικὰς σχέσεις. Ἄν δὲν ἔλαβε χρήματα καὶ εἶχε σαρκικὴν σχέσηη ἐξ ἀγάπης, τότε δὲν ἔχουμε πορνεία. Ἄρα ὁ ἀδικούμενος σύζυγος πρέπει νὰ συνεχίσει ὑποχρεωτικὰ τὴν σχέσηη μετὰ τὴν μοιχαλίδα σύζυγόν του καὶ νὰ ἀνέχεται καὶ αὐτὴν καὶ τίς ἀπιστίες της, ἀφοῦ οἱ τελευταῖες δὲν ἔχουν κίνητρο τὰ χρήματα ἀλλὰ μόνο τὴν «ἀγάπην». Βλ. ΕΠΙΦΑΝΙΟΥ Ι. ΘΕΟΔΩΡΟΠΟΥΛΟΥ, *Προγαμιαῖα σχέσεις, πολιτικὸς γάμος, ἀμβλώσεις*, ἐκδ. Ὁρθόδοξος Τύπος, Αθήνα 1986, σ. 23.

16. *Α΄ Κορ.* 5, 1 κ.έ.

17. Βλ. κανόνα ξθ', τοῦ Μ. Βασιλείου.

τὴν ἁμαρτία ἐπ' οὐδενὶ μπορεῖ νὰ εἰσέλθει στὶς τάξεις τῆς ἱερωσύνης. Καὶ ἐὰν κάποιοι παραβαίνουν τὴν ἐντολὴ αὐτή, ἀντιβαίνουν σὲ θεόπνευστους Ἱεροὺς Κανόνες τῆς Ἐκκλησίας, ὅπου δὲν χωρεῖ οἰκονομία.

ε) ΑΠΟ ΤΟΝ ΝΙΚΟΛΑΪΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΠΡΩΤΩΝ ΑΙΩΝΩΝ ΣΤΟΝ ΝΕΟΝΙΚΟΛΑΪΤΙΣΜΟ ΤΩΝ ΕΣΧΑΤΩΝ ΚΑΙΡΩΝ

Ἦδη στὶς μέρες ποὺ ζοῦμε ὁ Νικολαϊτισμὸς ἐπανεμφανίστηκε δριμύτερος καὶ αἰσχροτέρος. «Νεονικολαϊτισμὸς» ὀνομάστηκε ἀπὸ τοὺς σύγχρονους ἀγίους Γέροντες Ἐπιφάνιο Θεοδωρόπουλο καὶ Θεόκλητο Διονυσιάτη, ἀλλὰ καὶ πολλοὺς ἄλλους.

Τὰ χαρακτηριστικὰ τοῦ Νεονικολαϊτισμοῦ εἶναι:

- ἡ ἄποψη ὅτι δὲν εἶναι θανάσιμο ἁμάρτημα οἱ προγαμιαῖες σχέσεις,
- ἡ προσπάθεια ἀμνήστευσης στὴν ψυχὴ καὶ στὴν καρδιά τῶν πιστῶν τῶν φοβερῶν ἁμαρτημάτων τῆς πορνείας, μοιχείας, ὁμοφυλοφιλίας, καὶ πάσης φύσεως σαρκικῶν διαστροφῶν,
- ἡ ἀντιευαγγελικὴ τακτικὴ, ποὺ ἐπεκράτησε κατὰ τὰ τελευταῖα χρόνια, νὰ συζοῦν οἱ ἀρραβωνιασμένοι κάτω ἀπὸ τὴν ἴδια στέγη, ἔχοντες σαρκικὲς σχέσεις,
- τὰ ἐκκολαπτόμενα καὶ καθιερωμένα «σύμφωνα συμβίωσης», τὰ ἐντελῶς ἀντίθετα πρὸς τοὺς νόμους καὶ τὴν ὁμόφωνη διδασκαλία ὅλων τῶν ἁγίων,
- ἡ ἄποψη ὅτι δὲν ἀποτελεῖ θανάσιμο ἁμάρτημα ἡ σύνναψη πολλαπλῶν, ἐναλλασσόμενων, παράλληλων, καὶ ποικίλων ἄλλων «σχέσεων» καὶ «δεσμῶν», ὅταν ὅλα αὐτὰ καλλιεργοῦνται σαφῶς ἔξω ἀπὸ τὰ θέσμια τῆς Ἐκκλησίας.
- οἱ πάσης φύσεως ἢ καὶ παραφύσεως, προγαμιαῖες ἢ καὶ ἐξωγαμιαῖες σχέσεις καὶ δεσμοί,
- ἡ διδασκαλία ὅτι ἡ ἐναρξὴ τῆς ἀνθρώπινης ὑπαρξὸς δὲν ἀρχίζει ἀπὸ τὴν πρώτη στιγμὴ τῆς «σύλληψης», δηλαδὴ ἀπὸ τὴν πρωταρχικὴ στιγμὴ τῆς ἐνώσεως ἀνδρικοῦ σπέρματος καὶ γυναικεῖου ὠαρίου,
- ἡ σήμερα ἐπιδιωκόμενη διδασκαλία, ἀκόμα καὶ σὲ ἀθῶα παι-

- διά, λεπτομερειῶν τῆς γενετήσιας πράξης,
- ἡ ἐλαφρᾶ τῇ καρδίᾳ πρόσδοσις «συμμαρτυριῶν ἱερωσύνης» σὲ πρόσωπα ἀκατάλληλα καὶ μάλιστα ἔχοντα εἰς βᾶρος τους σοβαρὰ κωλύματα ἱερωσύνης, ἀπτόμενα καὶ σαρκικῶν ἀμαρτημάτων, γιὰ τὰ ὁποῖα οἱ θεόπνευστοι Ἱεροὶ Κανόνες εἶναι κάθετα ἀντίθετοι,
 - ἡ ἀπολυτοποίηση τῆς γενετήσιας λειτουργίας καὶ ὄλων τῶν συναφῶν μὲ αὐτὴ παραμέτρων.

Τὸ φοβερὸ τοῦ «Νικολαΐτισμοῦ - Νεονικολαΐτισμοῦ» ἔγκειται στὸ γεγονὸς ὅτι ἀμνηστεύει ἀπροκάλυπτα θανάσιμα σαρκικὰ ἀμαρτήματα, γιὰ τὰ ὁποῖα ἀποφαίνεται ὅτι γι' αὐτὰ δὲν χρειάζεται οὔτε μετάνοια, οὔτε δάκρυα, οὔτε συντριβὴ οὔτε ἐξομολόγησις, οὔτε ἀγώνας γιὰ διόρθωσις καὶ ἀνόρθωσις, μὲ τὴ δικαιολογία ὅτι ὅλα αὐτὰ δὲν ἀποτελοῦν... ἀμαρτήματα! Γι' αὐτὸ καὶ ὁ κάθε πιστὸς καὶ μάλιστα οἱ ἐντεταλμένοι ἐπὶ τούτου Ποιμένες, ἄς ἀναλάβουμε ὁ καθεὶς μας τὶς ἐνώπιον τοῦ Κυρίου εὐθύνες μας!

ΣΥΝΑΝΤΩΝΤΑΣ ΤΟΝ ΣΩΤΗΡΑ

Πέτρου Παναγιωτόπουλου

Δρ. Θεολογίας - Φυσικοῦ

Αρχισυντάκτη Ἰστοσελίδας «Πεμπτουσία»

Ενα μεγάλο γεγονός ἔρχεται τις ἐπόμενες μέρες νὰ πάρει τὴ θέση τοῦ στὸν ἐορτολογικὸ κύκλο τῆς Ἐκκλησίας μας. Εἶναι ἡ ἐορτὴ τῆς τοῦ Χριστοῦ γεννήσεως, ἡ Ἐπιφάνεια τοῦ Θεοῦ Λόγου στὴ δημιουργία Του, ἡ Σάρκωση τοῦ Λυτρωτῆ. Αἰῶνες καὶ αἰῶνες καρτεροῦσαν οἱ ἄνθρωποι σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη Ἐκεῖνον ποὺ θὰ τοὺς ἔβγαζε ἀπὸ τὸ δεσμοτῆριο τοῦ θανάτου. Γενεές ἀνθρώπων σὲ ὅλη τὴν ὑφήλιο ἔζησαν καρτερῶντας Αὐτὸν ποὺ θὰ τοὺς ἀπάλλασσε ἀπὸ τὴν προοπτικὴ τῆς ἀνυπαρξίας καὶ θὰ χάριζε στὴν ταλαιπωρημένη ἀνθρωπότητα τὴν ἐκπλήρωση τοῦ συλλογικοῦ πόθου γιὰ τὴν ἀθανασία καὶ τὴν ἀπολύτρωση.

Ὅταν μετὰ τὸν Εὐαγγελισμό, ἡ Παναγία μητέρα του ἐπισκέφθηκε τὴ μητέρα τοῦ Προδρόμου, τὸ βρέφος στὴν κοιλία τῆς Ἐλισάβετ σκίρτησε νιώθοντας τὴ θεία παρουσία τοῦ Μεσσία. Τί ἔχει νὰ πεῖ ἄραγε σ' ἐμᾶς τὸ γεγονός αὐτό; Ἡ Πατερικὴ σκέψη εἶναι σαφέστατη στὴν ἀπάντησή της: ἂν ὁ Ἰωάννης συμπεριφέρθηκε ἔτσι, ἐπειδὴ ἔνιωσε κοντὰ του τὸν Λυτρωτῆ, πόσο περισσότερο θὰ ἔπρεπε στὰ ἀλήθεια νὰ σκιρτᾶμε ἐμεῖς, νὰ χαιρόμαστε καὶ νὰ ἀγαλλόμαστε, ὅταν πρόκειται νὰ ξαναγεννηθεῖ ἡ σωτηρία τοῦ κόσμου¹;

Πράγματι, ἡ σημασία τοῦ σωτηριώδους γεγονότος ποὺ θὰ γιορτάσουμε εἶναι τόσο μεγάλη, ποὺ ὀφείλουμε ὄχι μόνο νὰ τὴν ἀναλογιστοῦμε, ἀλλὰ καὶ νὰ σταθοῦμε ἀπέναντί της στὸ ὕψος ποὺ τῆς ταιριάζει – νὰ τὴ γιορτάσουμε δηλαδὴ ὅπως πραγματικὰ τῆς ἀρμόζει. Ἄν θελήσουμε λοιπὸν νὰ κατανοήσουμε τὸ μέγεθος τῆς μέρας, τὴν τομὴ ποὺ φέρνει

1. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὴν γενέθλιον ἡμέραν τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ*, PG 49, 351.

στην ανθρώπινη ιστορία, θα λέγαμε πώς ούτε λίγο ούτε πολύ είναι σαν να πέφτει ο ήλιος στη γη και να συνεχίζει να ακτινοβολεί! Έτσι ακριβώς ήρθε και ο ήλιος της δικαιοσύνης στη γη και φωτίζει και ζεσταίνει τις ψυχές των ανθρώπων².

Είναι η μέρα που το σκοτάδι διαλύεται και το φως παίρνει τη θέση που του αξίζει. Ο λαός του Θεού φωτίζεται και πάλι από τη θεία στήλη, για να βρει τον δρόμο του μέσα στην έρημο του βίου³. Αυτός που έδωσε στον άνθρωπο το εΐναι, ήλθε και πάλι για να του χαρίσει πλέον το εὖ εΐναι⁴, αφού με την έλευση του Σωτήρος οι άνθρωποι απαλλάσσονται από την έχθρα προς τον Θεό⁵. Ο δεσπότης έγινε σύμμορφος προς τους δούλους του, για να καταφέρουν αυτοί να γίνουν και πάλι σύμμορφοι

2. Ό.π.

3. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Λόγος 38*, 2, PG 36, 313A.

4. Ό.π., 3, PG 36, 313C.

5. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὸ Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Ἀυγούστου*, PG 50, 800.

πρὸς τὸν Θεό⁶. Πρόκειται γὰρ μιὰ πραγματικὴ ἐπιδημία τῆς θείας ἀγάπης πρὸς τὸ ἀνθρώπινο πλάσμα, ὥστε ὁ ἄνθρωπος νὰ ἐνδημήσει πρὸς τὸ Θεό, ἢ γιὰ τὴν ἀκρίβεια: νὰ ἐπανέλθει στοὺς κόλπους τῆς εὐσπλαχνίας τοῦ Δημιουργοῦ⁷. Ἔτσι, ἡ κατεφθαρμένη ἀνθρώπινη φύση καταφέρνει νὰ σωθεῖ ἀπὸ τὸ χέρι τοῦ ἄφθαρτου Σωτήρα τῆς⁸.

Ἡ θεία ἐνανθρώπιση ἀλλάζει ριζικὰ τὴ λογικὴ καὶ τὴν πορεία τῆς ἀνθρώπινης ἱστορίας. Εἴτε τὸ καταλαβαίνει κανεὶς καὶ τὸ ἀποδέχεται εἴτε ὄχι, τίποτε δὲν εἶναι πιά τὸ ἴδιο μετὰ ἀπὸ τὸ ὑπερφυῆς αὐτὸ γεγονός. Τὸ ὑπέρλογο συμβάν τῆς Σάρκωσης σημαίνει ὅτι ὁ ἀμήτωρ γίνεται ἀπάτωρ⁹. Ὁ Λόγος «παχύνεται», ὁ ἀόρατος γίνεται ὀρατός, ὁ ἀναφῆς πλέον ψηλαφίζεται, αὐτὸς πού εἶναι ἄχρονος ἐμφανίζεται μέσα στὸν ἱστορικὸ χρόνο¹⁰. Μὲ τὴν εἴσοδο αὐτῆ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς φιλανθρωπίας στὸ ἐγκόσμιο γίνεσθαι, ἀνατέλλει ὀριστικὰ ἡ ἐλπίδα: «τὸ γράμμα ὑποχωρεῖ, τὸ πνεῦμα πλεονεκτεῖ, αἱ σκιαὶ παρατρέχουσιν, ἡ ἀλήθεια ἐπεισέρχεται»¹¹.

Ἡ θεία Πρόνοια ἀσφαλῶς θὰ μπορούσε νὰ ἐξεύρει καὶ ἄλλον τρόπο, πλὴν τῆς ἐνανθρωπήσεως, γιὰ νὰ σώσει τὸν ἄνθρωπο. Τὸ ὅτι ἐπέλεξε ὁμως τὸν συγκεκριμένο, σημαίνει ὅπωςδῆποτε πῶς αὐτὸς ἦταν ἐκεῖνος πού ἄρμοζε περισσότερο σ' ἐμᾶς¹². Μὲ τὴ μίμηση τῆς ἐξαχρειωθείσας φύσης μας, τὸ φύραμα ἐξαγιαάζεται ἐξ ἀπαρχῆς¹³.

Ἡ συγκυρία τῆς Γέννησης ἀσφαλῶς καὶ δὲν εἶναι τυχαία. Μὲ τὸ διάταγμα τῆς ἀπογραφῆς σηματοδοτεῖται ἡ ἐνότητα τῆς γνωστῆς τότε οἰκουμένης. Αὐτὸ ὁμως φανερώνει ἐπίσης ὅτι κατὰ κάποιον τρόπο τὰ δημόσια πράγματα συνάπτονται στὴν ἱστορία τῆς ἀνθρώπινης εὐλάβειας πρὸς τὸν Θεό. Ἐπειδὴ, δηλαδή, ἔμελλε ἡ καθολικὴ χάρις νὰ φωτίσει ὅλη τὴ γῆ καὶ νὰ κηρυχθεῖ ἡ πίστις σὲ ὅλη τὴν οἰκουμένη μὲ τὸ κήρυ-

6. ΑΜΦΙΛΟΧΙΟΥ ΙΚΟΝΙΟΥ, *Λόγος 1*, 4, PG 39, 41A.

7. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Λόγος 38*, 4, PG 36, 316A.

8. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Λόγος εἰς τὴν γέννησιν*, PG 46, 1151C.

9. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Λόγος 38*, 2, PG 36, 313A.

10. *Ὁ.π.*, 313B.

11. *Ὁ.π.*, 313A.

12. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΠΑΛΑΜΑ, *Ὁμιλία 16*, PG 189AB.

13. ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὸ Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου*, PG 50, 800.

μα τῆς εὐσέβειας, μὲ τὸν ἴδιο τρόπο συνάφθηκε ὅλη ἡ οἰκουμένη κάτω ἀπὸ ἓνα νόμο, αὐτὸν τῆς ἀπογραφῆς. Ἡ ὀρατὴ πολιτικὴ ἐνότητα τῆς αὐτοκρατορίας, καταλυτικὴ γιὰ τὴ μετέπειτα ἐπιτυχία τοῦ ἀποστολικοῦ κηρύγματος, ἀντιστοιχίζεται εὐθέως στὸν ἐγκαινιασμό τῆς ἐν Χριστῶ ἐνότητας τῶν ἀνθρώπων, τῆς ἐπισύναψης τῶν κάτω μὲ τὰ πάνω, τῆς γῆς μὲ τὸν οὐρανό, ἀλλὰ καὶ τοῦ ἀνθρώπου μὲ τὸν πραγματικὸ ἑαυτό του, ἔτσι ὅπως τὸν φανέρωσε ὁ Χριστός¹⁴.

Ἀπὸ τὰ παραπάνω μπορούμε νὰ καταλάβουμε τὴν κεφαλαιώδη σημασία τῆς ἐορτῆς γιὰ τὴ ζωὴ καὶ τὴ σωτηρία μας. Ἐκεῖνο ἴσως ποὺ ἐνδέχεται νὰ μᾶς διαφύγει εἶναι ἡ ἰουδαϊκὴ μας προσέγγιση πρὸς αὐτήν. Γιατί, ἂν τὸ σκεφτοῦμε λίγο βαθύτερα, ἓνας ὀλόκληρος λαὸς ζοῦσε (καὶ ζεῖ) γιὰ αἰῶνες μὲ αὐτὴν τὴν προσμονή. Προφῆτες καὶ δάσκαλοι εἶπαν καὶ ἔγραψαν τόσα γι' Αὐτόν. Κι ὅμως, ὅταν Ἐκεῖνος ἦλθε, κανεὶς δὲν Τὸν πρόσεξε, κανεὶς δὲν Τὸν κατάλαβε...

Ποιοὶ ἦταν αὐτοί, οἱ λίγοι, ποὺ προσέτρεξαν γιὰ νὰ Τὸν ὑποδεχθοῦν; Οἱ Μάγοι καὶ οἱ ποιμένες, μᾶς λένε οἱ εὐαγγελιστές. Δύο ἄκρες τοῦ μορφωτικοῦ φάσματος, οἱ σοφοὶ καὶ οἱ ἄπλοὶ, δέχθηκαν ἀμφοτέρω τῇ Μεγάλῃ Ἀναγγελίᾳ ἐξ ἀποκαλύψεως. Αὐτοὶ ποὺ ἀναλώθηκαν στὴν ἄδολη ἀναζήτησι τῆς ἀλήθειας καὶ ἐκεῖνοι ποὺ εἶχαν τὴν καρδιά τους ἀγνή καὶ ἀγαθὴ, ἀξιώθηκαν τῆς μεγάλης τιμῆς. Χώρια ποὺ κάποιοι ἀπ' αὐτοὺς ἦταν ἄλλοεθνεῖς καὶ ἀλλόδοξοι (ὁποῖα βλασφημία γιὰ τὶς θεολογίες καὶ τὶς ἰδεολογίες τῆς ἀποκλειστικότητος!), ὥστε νὰ βεβαιωθεῖ ἡ ἀλήθεια μέσα καὶ ἀπὸ ξένα στόματα¹⁵.

Καὶ οἱ ἄλλοι; Χαμένοι στίς ἔγνοιες καὶ τὶς σκοτοῦρες τους, στὴ δική τους εὐσέβεια, στὴν προσωπικὴ τους ἡμιμαθῆ εὐφυΐα, στὴ δική τους αὐτάρκεια τελικά, δὲν κατάφεραν νὰ ἀναγνωρίσουν αὐτὸν τὸν σπουδαῖο μὰ περίεργο Ἐπισκέπτη.

Ἀπὸ αὐτοὺς τοὺς κινδύνους μᾶς καλεῖ ἡ ἐκκλησιαστικὴ παράδοσι νὰ ἀποστασιοποιηθοῦμε. Γνωρίζει, βέβαια, ὅτι ἡ ἀνάγκη τῆς ἀνάπαυσης εἶναι ἔντονη, καὶ ἀπαραίτητη συνάμα. Ζητᾷ ὅμως νὰ βροῦμε τὸ μέτρο

14. Βλ. Δοξαστικὸ Ὅρθρου Χριστουγέννων, ΙΩΑΝΝΟΥ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ, *Εἰς τὸ Ἐξῆλθε δόγμα παρὰ Καίσαρος Αὐγούστου*, PG 50, 795.

15. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΝΥΣΣΗΣ, *Λόγος εἰς τὴν γέννησιν*, PG 46, 1133C.

τῶν πραγμάτων, τὴν ἀλήθεια τους. Νὰ γιορτάσουμε, μὲ ἄλλα λόγια, ὄχι κοσμικά, ἀλλ' ὑπερκόσμια, «μὴ τὰ τῆς ἀσθενείας, ἀλλὰ τὰ τῆς ἰατρείας· μὴ τὰ τῆς πλάσεως, ἀλλὰ τὰ τῆς ἀναπλάσεως»¹⁶. Πολὺ δὲ περισσότερο πού ἡ ἀκρασία καὶ ἡ ροπή πρὸς τὰ περιττά, ὅπως ἐκδηλώνονται ιδιαίτερα αὐτὲς τὶς μέρες, ἐκτὸς ἀπὸ τὴν οὕτως ἢ ἄλλως προσβλητικὴ ἀμετροπέπεια τους, φανερώνουν καὶ τὴν ἔμπρακτὴ ἀδικία σὲ ὅσους ἔχουν ἀνάγκη καὶ πεινᾶνε, τοὺς «ἐκ τοῦ αὐτοῦ πηλοῦ τε καὶ κράματος»¹⁷. Μακάρι νὰ δείχναμε καὶ ἐδῶ τὴν προσήλωσιν πού δείχνουμε γιὰ τὴν παράδοσιν σὲ ἄλλες περιστάσεις...

Ἡ ἀλήθεια εἶναι πῶς τὸ σπήλαιον τῆς Βηθλεὲμ μᾶς ἐλέγχει ὅλους. Γιὰ τὸν τρόπο πού ζοῦμε, τὸν τρόπο πού σκεφτόμαστε. Ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων ἦλθε ταπεινός, ἄγνωστος καὶ ἄσημος σὲ μιὰ σπηλιά. Μοιάζει τόσο μακρυνὸς ἀπὸ τὶς μεγαλοπρέπειές μας, ἀπὸ τοὺς φανταχτεροὺς τρόπους μὲ τοὺς ὁποίους Τὸν γιορτάζουμε, τόσο ξένος ἀπὸ τὶς μεθόδους πού χρησιμοποιοῦμε γιὰ ν' ἀναδείξουμε τὴ σπουδαιότητά μας.

Ὁ Μεγάλος Πρόσφυγας, στὸ κρῦο τῆς Βηθλεὲμ καὶ στὴν Αἴγυπτο ἀργότερα, δὲν θὰ βρεθεῖ – ποτὲ δὲν βρέθηκε – στὰ στολίδια καὶ τὶς κούφιες τελετές. Σήμερα γεννιέται σὲ βομβαρδισμένες πόλεις, θαλασσοπνίγεται στὸ Αἶγαῖο, περιμένει στωικὰ μὲ τοὺς δυστυχησμένους ἀδελφούς του νὰ ἀποφασίσουν οἱ Ἰσχυροὶ νὰ τοὺς γλιτώσουν ἀπὸ τοὺς ἔμπορους τοῦ πόνου τους. Ἴσως περιμένει κι ἐμᾶς νὰ σπεύσουμε νὰ Τὸν ὑποδεχτοῦμε.

16. ΓΡΗΓΟΡΙΟΥ ΘΕΟΛΟΓΟΥ, *Λόγος* 38, 4, PG 36, 316B.

17. *Ὁ.π.*, 316C.

Η ΕΟΡΤΗ ΤΩΝ ΤΡΙΩΝ ΙΕΡΑΡΧΩΝ

Γκότσα Μπαρόβι

Λέκτορας Θεολογικής Ακαδημίας Τιφλίδος

Στὰ χρόνια τοῦ Ἀλεξίου τοῦ Κομνηνοῦ, στὰ τέλη τοῦ 11^{ου} αἰῶνος, ξέσπασε στους κόλπους τῆς Ἐκκλησίας σφοδρὴ ἔριδα μεταξύ τῶν λογίων, ἡ ὁποία γρήγορα ξαπλώθηκε καὶ στὸν λαό. Δημιουργήθηκαν τότε τρεῖς μερίδες. Ἀπὸ τὴ μιὰ πλευρὰ ἦταν οἱ Βασιλεῖτες, οἱ ὁποῖοι πίστευαν ὅτι ὁ Μ. Βασίλειος ἦταν σπουδαιότερος ἅγιος καὶ ἀπὸ τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο καὶ ἀπὸ τὸν Γρηγόριο τὸν Θεολόγο, γιατί με τοὺς λόγους του ἐρεύνησε εἰς βάθος τὴ φύση τῶν ὄντων, καὶ ὄντας αὐστηρὸς καὶ σοβαρὸς κατὰ τὸ ἦθος του οἱ ἀρετές του ἦταν τέτοιες, ὥστε ὄχι μόνο νὰ ὁμοιάζει ἀλλὰ καὶ νὰ συνομιλεῖ με τοὺς ἀγγέλους. Οἱ Ἰωαννῖτες ἔπειτα, ἐξύψωναν τὸν ἱερὸ Χρυσόστομο γιὰ τὶς πρὸ συγκαταβατικῆς καὶ εὐληπτες διδασκαλίες του, τὸ μελίρρυτο ὕφος καὶ τὰ ὑψηλὰ νοήματα τῶν λόγων του. Τέλος, οἱ Γρηγορίτες ὑποστήριζαν ὅτι ὑπερτεροῦσε ὁ Γρηγόριος, με τὸ σκεπτικὸ ὅτι ἡ κομπή καὶ πεποικιλμένη ἐκφρασὴ του καὶ τὸ φιλοσοφικὸ βάθος τῶν στοχασμῶν του τὸν καθιστοῦσαν ἀνώτερο καὶ αὐτῶν τῶν σοφῶν, τόσο τῆς θύραθεν ἑλληνικῆς ὅσο καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς γραμματείας.

Ὁ Ἰωάννης ὁ Μαυρόπουλος, μητροπολίτης Εὐχαΐτων, κατάφερε νὰ ἐκτονώσει τὶς διαφορὲς καὶ νὰ εἰρηνεύσει τὶς τρεῖς μερίδες. Μετὰ ἀπὸ δική του εἰσήγηση, ἡ Ἐκκλησία θεσμοθέτησε κοινὸ ἑορτασμὸ τῶν τριῶν Ἱεραρχῶν στὶς 30 Ἰανουαρίου. Ὁ Ἰωάννης ἔγραψε τὴν ἀκολουθία τῶν τριῶν ἁγίων καὶ τὴν κόσμησε με τροπάρια, κανόνες καὶ λόγο ἐγκωμιαστικό. Ἔτσι, ἡ κοινὴ πανήγυρη στὴν Ἐκκλησία ἔφερε τὴν εἰρήνη. Ἡ μνήμη ἐκάστου ἐκ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ἐξακολούθησε νὰ τιμᾶται ἀπὸ τὴν Ἐκκλησία τὸν μῆνα Ἰανουάριο, τὴν 1^η τοῦ Μ. Βασιλείου, τὴν 25^η τοῦ Γρηγορίου τοῦ Θεολόγου, τὴν 27^η τοῦ Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, ἐνῶ ἡ κοινὴ ἑορτὴ θεσπίστηκε στὸ τέλος τοῦ ἴδιου μῆνα ὡς ἀνακεφαλαιωτικὴ καὶ ταυτοχρόνως συμπληρωματικὴ. Πολὺ ἀργότερα, τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1843/4, ἡ Ἑλληνικὴ Πολιτεία καθιέρωσε ἐπίσημως

μέσω τῆς Συγκλήτου τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, τὴν ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν ὡς ἑορτὴ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων.

Συνεορταζόμενη ἡ ἑορτὴ τῶν ἑλληνικῶν γραμμάτων μὲ τὴν ἀντίστοιχη ἐκκλησιαστικὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν, δὲν ἀφήνει περιθώρια παρερμηνείας ὡς πρὸς τὸ νόημά της. Δὲν ἐορτάζουμε τιμῶντας εἰδωλολατρικὰ τὴν παιδεία, δὲν ἐορτάζουμε δηλαδὴ τὴν ἀνθρώπινη σοφία, τὰ γράμματα, κατὰ τὸ δὴ λεγόμενο, ξέχωρα καὶ διακριτὰ ὡς ἐπιτεύγματα καὶ ζητούμενο πού ἐξασφαλίζουν στὰ παιδιά ἓνα λαμπρὸ μέλλον. Ἄλλες εἶναι οἱ διαστάσεις τῆς ἑορτῆς. Ἐορτάζουμε τοὺς Τρεῖς Ἱεράρχες, τῶν ὁποίων ἡ ἀναμφισβήτητα εὐρεία μόρφωση ὑπηρέτησε τὴ διακονία τους στὴν Ἐκκλησία. Τὸ ἀσκημένο τους μυαλὸ ἀπέδωσε διὰ τοῦ λόγου τὸ δόγμα καὶ τὸ ἦθος τῆς Ἐκκλησίας, τὴν ἐμπειρία πού εἶχαν διὰ τῆς κοινωνίας τους μὲ τὸ φῶς τῆς Τριάδος. Ἐξοῦ καὶ τὸ Τροπάριό τους: *«τοὺς τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῆς τρισηλίου θεότητος»*, λέμε, καὶ ὄχι τοὺς *«τρεῖς μεγίστους φωστῆρας τῶν γραμμάτων»*. Ἐπομένως κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν γραμμάτων δὲν τιμᾶμε τὰ γράμματα, ἀλλὰ τοὺς τρεῖς Ἱεράρχες, οἱ ὅποιοι ἔκαναν στὰ γράμματα τὴν πρέπουσα χρῆση.

ΜΕΓΑΣ ΒΑΣΙΛΕΙΟΣ

Ὁ Βασίλειος καταγόταν ἀπὸ μία εὐσεβῆ καὶ πλούσια οἰκογένεια γαιοκτημόνων. Γιαγιά του ἦταν ἡ Μακρίνα, κόρη καὶ σύζυγος μάρτυρος, ἡ ὁποία τὸν μύησε στὴν εὐσέβεια καὶ τὴν παράδοση τῆς Ἐκκλησίας, μητέρα του ἡ Ἐμμέλια, γόνος οἰκογένειας πού διέπρεπε στὰ γράμματα, πατέρας του ὁ Βασίλειος, ἀξιόλογος ρητοροδιδάσκαλος στὴ Νεοκαισάρεια τοῦ Πόντου. Ἀπὸ τὰ ἀδελφία του εἶναι γνωστὰ ὁ Γρηγόριος Νύσσης, ὁ Πέτρος Σεβαστείας, ὁ Ναυκράτιος καὶ ἡ Μακρίνα.

Γεννήθηκε στὴν Καισάρεια τῆς Καππαδοκίας τὸ 330. Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ ἔμαθε ἀπὸ τὸν πατέρα του, τὴ δὲ ἐγκύκλιο μόρφωση ἔλαβε στὴ γενέτειρά του, ὅπου γνώρισε καὶ τὸν Γρηγόριο τὸν Θεολόγο. Συνέχισε τὴ μαθητεία του στὴ Νικομήδεια, στὸν περίφημο ρητοροδιδάσκαλο Λιβάνιο, καὶ περὶ τὸ 347 ταξίδεψε στὴν Κωνσταντινούπολη γιὰ συμπλήρωση τῶν σπουδῶν του. Ἡ ἀγάπη τοῦ Βασιλείου γιὰ τὴν παιδεία καὶ ἡ δίψα γιὰ μάθηση, τὸν ὀδήγησαν τὸ 350 στὴν Ἀθήνα, ὅπου εἶχε ἤδη φτά-

σει ο φίλος του Γρηγόριος ο Θεολόγος. Στην Αθήνα ο Βασίλειος διεύρυνε τις γνώσεις του στη φιλοσοφία και ρητορική, μαθητεύοντας στους περίφημους Ίμέριο και Προαιρέσιο. Παράλληλα στην Αθήνα σπούδασε και ιατρική.

Στην πατρίδα του γύρισε γύρω στο 356 και δούλεψε για λίγο ως ρήτορας και ρητοροδιδάσκαλος. Γρήγορα όμως αποτραβήχτηκε από τον κόσμο και επιδόθηκε στη μελέτη της Αγίας Γραφής. Θέλοντας να πραγματοποιήσει και δεύτερη μαθητεία και σπουδή, ώστε να μπορέσει να έμβραθύνει στο πνεύμα του μοναχισμού, ταξίδεψε το 357 στη Συρία, Μεσοποταμία, Αίγυπτο και Παλαιστίνη όπου γνώρισε και συναναστράφηκε με άσκητες και έρημίτες. Στη συνέχεια γύρισε στην πατρίδα του, όπου και βαπτίστηκε το 358. Αφού μοίρασε την τεράστια κτηματική του περιουσία, αποσύρθηκε σε ένα πατρικό του κτήμα, κοντά στον Ίρι ποταμό, πλησίον του τόπου όπου μόναζε ήδη η μητέρα του Έμμέλια μαζί με άλλα μέλη της οικογένειάς του. Εκεί τον επισκέφθηκε ο Γρηγόριος Θεολόγος και συνέθεσαν μαζί τη *Φιλοκαλία* από έργα του Ίωριγένη, καθώς επίσης και μοναστικούς κανόνες που βοήθησαν στην εξάπλωση της μοναχικής ζωής και οι οποίοι παίζουν σπουδαίο ρόλο ακόμη και σήμερα για τον ορθόδοξο μοναχισμό.

Γύρω στα 364 ο Ευσέβιος Καισαρείας χειροτόνησε πρεσβύτερο τον Βασίλειο, ο οποίος και τον διαδέχθηκε μετά έξι χρόνια, όχι μόνο ως επίσκοπος Καισαρείας, αλλά και ως έξαρχος της αρχιεπισκοπής του Πόντου. Από τη θέση του ο Βασίλειος διακρίθηκε για το θεολογικό και κηρυκτικό του έργο και τον αγώνα του κατά των Αρειανών.

Στον κοινωνικό τομέα ή προσφορά του Μ. Βασιλείου ήταν μεγάλη και απaráμιλλη. Με τις δυνατότητες που είχε λόγω του πλούτου της οικογένειάς του, αλλά και με εισφορές από άλλους πλουσίους, τους οποίους έπεισε να διαθέσουν δίκαια και θεάρεστα τα υπάρχοντά τους, ίδρυσε μία σειρά από ευαγή ιδρύματα, τη γνωστή *Βασιλειάδα*. Το συγκρότημα της *Βασιλειάδος* δεν είχε προηγούμενο στον αρχαίο κόσμο. Μέσα από αυτό υπηρετούνταν οι ανάγκες των φτωχών και κατατρεγμένων και εφαρμόστηκε αυτό που σήμερα ονομάζουμε κοινωνική πρόνοια. Ένδιαφέρθηκε ακόμη ο Βασίλειος για τις ανάγκες και τα προβλήματα των εργαζομένων στα όρυχεΐα, των ιερέων, των ορφανών, των άδικημένων

καὶ προσέφερε περίθαλψη στοὺς ἀρρώστους, τοὺς φτωχοὺς καὶ γενικὰ σὲ κάθε ἐμπερίστατο.

Ὁ Βασίλειος ἦταν ἀσθενικὴ φύση καὶ ὑπέφερε ἀπὸ τὸ συκώτι καὶ τὰ νεφρά του. Ἡ ἀσθένειά του, σὲ συνδυασμὸ μὲ τὴν πολλὴ καὶ ἀδιάκοπη ἐργασία, τὸ πλῆθος τῶν φροντίδων, τὴν ἀνύσταχτη μέριμνα γιὰ ὅλους καὶ τὴν ἐλάχιστη ἀνάπαυση, ἐπίσπευσαν τὸν θάνατό του. Τὸ 379, ὅταν πέθανε, ἦταν μόλις σαράντα ἑννέα ἐτῶν. Ἡ μνήμη του τιμᾶται τὴν 1^η καὶ τὴν 30^η Ἰανουαρίου.

ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΘΕΟΛΟΓΟΣ

Ὁ Γρηγόριος, ὅπως καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, καταγόταν ἀπὸ εὐγενῆ καὶ πλούσια οἰκογένεια. Γεννήθηκε τὸ 329 στὴν Ἀριανζὸ τῆς Ναζιανζοῦ στὴν Καππαδοκία. Πατέρας του ἦταν ὁ ἐπὶ 45 ἔτη ἐπίσκοπος Ναζιανζοῦ Γρηγόριος καὶ μητέρα του ἡ εὐσεβὴς Νόννα. Ἡ Νόννα τεκνοποίησε σὲ μεγάλη ἡλικία, μετὰ ἀπὸ πολλὰ προσευχὰς καὶ δεήσεις στὸν Θεό. Πρῶτο της παιδί ἦταν ὁ Γρηγόριος καὶ ἀκολούθησαν ἡ Γοργονία καὶ ὁ Καισάριος, ὁ ὁποῖος ἔγινε ἀργότερα φημισμένος ἰατρὸς στὴν Κωνσταντινούπολη.

Οἱ σπουδὲς τοῦ Γρηγορίου ἦταν μακρὲς καὶ λαμπρὲς. Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ ἔμαθε στὴ Ναζιανζό. Ἀκολούθως μετέβη γιὰ μαθητεία στὴ ρητορικὴ Σχολὴ τῆς Καισάρειας τῆς Καππαδοκίας. Συνέχισε τὶς σπουδὲς του στὴν Καισάρεια τῆς Παλαιστίνης καὶ τὴν Ἀλεξάνδρεια, ὅπου πιθανῶς μαθήτευσε στὸν Δίδυμο τὸν Τυφλό, γιὰ νὰ καταλήξει ἔπειτα στὴν Ἀθήνα, ὅπου, συμφοιτητὴς ὄντας μὲ τὸν Μ. Βασίλειο, σπούδασε στοὺς περίφημους ρητοροδιδασκάλους Ἰμέριο καὶ Προαιρέσιο καὶ διέπρεψε στὴ φιλοσοφία, φιλολογία καὶ ρητορικὴ. Μὲ τὸ πέρασ τῶν σπουδῶν του στὴν Ἀθήνα, τοῦ παραχωρήθηκε καθηγητικὴ ἔδρα καὶ δίδαξε γιὰ ἕνα ἢ δύο ἔτη ρητορικὴ. Ὅταν ἐπανῆλθε στὴ Ναζιανζό, περὶ τὸ 358, ἐργάστηκε γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ὡς ρήτορας. Ἡ θορυβώδης ζωὴ τῆς πόλεως, ὅμως, δὲν ἦταν κατάλληλη γιὰ τὴν ιδιοσυγκρασία του, ἢ ὁποία ἀρεσκόταν στὴν ἡσυχία καὶ τὴν ἐρημία.

Ἔτσι, ἀφοῦ βαπτίσθηκε, περὶ τὸ 358/359, μόνασε γιὰ ἕνα διάστημα μὲ τὸν Μ. Βασίλειο στὸν Πόντο, συνεργαζόμενος μαζί του γιὰ τὴ σύνταξη διαφόρων θεολογικῶν ἔργων. Γύρω στὸ 362, ὑποκύπτοντας σὲ πιέ-

σεις, χειροτονήθηκε από τον πατέρα του πρεσβύτερος. Μετά από σύντομη φυγή στο άσκητήριο του Μ. Βασιλείου επανήλθε και βοηθοῦσε τὸν γέροντα πατέρα του στο ποιμαντικὸ ἔργο τῆς ἐπισκοπῆς. Μία δεκαετία ἀργότερα, τὸ 372, ὁ Γρηγόριος, πάλι μετὰ ἀπὸ πιέσεις, χειροτονήθηκε ἀπὸ τὸν Μ. Βασίλειο ἐπίσκοπος Σασίμων, μίας ἄσημης κομόπολης. Ἀντὶ ὅμως νὰ μεταβεῖ στὴν ἔδρα του ἔφυγε σὲ ὄρεινὸ μέρος. Ἐπέστρεψε μόνο ὅταν ὁ πατέρας του τοῦ ὑποσχέθηκε πὼς δὲν θὰ τὸν πιέσει νὰ ἐγκατασταθεῖ στὰ Σάσιμα. Μετὰ τὸν θάνατο τοῦ πατέρα του, τὸ 374, ἐπωμίστηκε προσωρινὰ ὅλη τὴν εὐθύνη τῆς ἐπισκοπῆς τῆς Ναζιανζοῦ. Ὅταν διαπίστωσε ὅτι οἱ συμπολίτες του ἤθελαν νὰ τὸν κρατήσουν ὡς μόνιμο ἐπίσκοπο ἔφυγε γιὰ τὴ Σελεύκεια τῆς Ἰσαυρίας καὶ ἐγκαταστάθηκε στὸν ναὸ τῆς ἁγίας Θέκλας, ὅπου ἔμεινε, ζῶντας ἀσκητικά, γιὰ τέσσερα χρόνια.

Ἀρχῆς τοῦ 379 τὸν κάλεσαν οἱ ἐλάχιστοι ὀρθόδοξοι τῆς Κωνσταντινουπόλεως γιὰ νὰ καταπολεμήσει τοὺς αἰρετικούς Ἀρειανούς, οἱ ὁποῖοι κυριαρχοῦσαν στὴν πόλη καὶ κατεῖχαν ὅλους τοὺς ναοὺς της. Μὲ κέντρο τὸν ναῖσκο τῆς ἁγίας Ἀναστασίας ὁ Γρηγόριος στήριξε τοὺς Ὀρθόδοξους, τοὺς κατήχησε, τοὺς δίδαξε, ἐξεφώνησε τοὺς περίφημους *Θεολογικοὺς Λόγους*, καὶ ἐν τέλει κατάφερε νὰ ἀναστήσει τὴν Ὀρθοδοξία στὴν Κωνσταντινούπολη. Παρὰ τὶς ἀντιδράσεις τῶν Ἀρειανῶν ὁ φιλορθόδοξος αὐτοκράτορας Θεοδόσιος, καὶ ἀφοῦ διέταξε τὸν ἀρειανόφιλο ἐπίσκοπο Κωνσταντινουπόλεως Δημόφιλο νὰ ἐγκαταλείψει τὴν πόλη, παρέδωσε τὸν ναὸ τῶν ἁγίων Ἀποστόλων στὸν Γρηγόριο.

Ἡ τοποθέτηση τοῦ Γρηγορίου ὡς ἀρχιεπισκόπου Κωνσταντινουπόλεως ἀναγνωρίστηκε ἀπὸ τὴν Β΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδο, τὸ 381, ὡς κανονικὴ. Ἐπειδὴ, ὅμως, ἀπὸ μία μερίδα ἀλεξανδρινῶν ἐπισκόπων ἀμφισβητήθηκε ἡ ἐγκυρότητα τῆς τοποθέτησής του, μετὰ τὴν πρόφαση ὅτι εἶχε μετατεθεῖ ἀπὸ τὰ Σάσιμα, ὁ εὐαίσθητος Γρηγόριος παραιτήθηκε καὶ ἀναχώρησε γιὰ τὴν πατρίδα του. Γιὰ δύο ἀκόμη χρόνια ποίμανε τὴν ἐπισκοπὴ τῆς Ναζιανζοῦ, καταπολέμησε τοὺς αἰρετικούς ἀπολιναριστὲς καὶ ἐνήργησε γιὰ τὴν τοποθέτηση τοῦ Εὐλάλιου ὡς ἐπισκόπου της.

Τὰ τελευταῖα του χρόνια τὰ πέρασε ὁ Γρηγόριος στὴν Ἀριανζό, ζῶντας ἀσκητικά καὶ ἀσχολούμενος κυρίως μετὰ τὸ συγγραφικὸ του ἔργο. Πέθανε τὸ 390. Ἡ μνήμη του τιμᾶται στὶς 25 καὶ 30 Ἰανουαρίου.

ΙΩΑΝΝΗΣ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ

Γεννήθηκε στην Αντιόχεια γύρω στο 354. Ο πατέρας του, ονόματι Σεκοῦνδος, διοικητής τοῦ στρατοῦ τῆς Ἀνατολῆς, πέθανε ὅταν ὁ Ἰωάννης ἦταν ἀκόμη νήπιο. Ἡ μητέρα του, ἡ εὐσεβῆς Ἀνθοῦσα, παρὰ τὸ πολὺ νεαρὸ τῆς ἡλικίας της -ἦταν μόλις 20 ἐτῶν- δὲν θέλησε νὰ ξαναπαντρευτεῖ καὶ ἀφοσιώθηκε στὴν ἀνατροφή καὶ τὴν παιδεία τοῦ μικροῦ Ἰωάννου.

Τὰ πρῶτα γράμματα τὰ διδάχθηκε ὁ Ἰωάννης ἀπὸ τὴ μητέρα του. Ἐπειτα σπούδασε φιλοσοφία κοντὰ στὸν Ἀνδραγάθιο καὶ ρητορική κοντὰ στὸν ἐπιφανῆ σοφιστὴ καὶ ρητοροδιδάσκαλο Λιβάνιο. Οἱ σπουδές του, οἱ ὁποῖες περιλάμβαναν ὅλο τὸ πλέγμα τῆς ἑλληνιστικῆς παιδείας, περατώθηκαν μὲ μεγάλη ἐπιτυχία. Γιὰ μικρὸ χρονικὸ διάστημα ἐργάστηκε ὡς δικηγόρος καὶ ρητοροδιδάσκαλος καὶ ἀκολούθως, στὴν ἡλικία τῶν δεκαοκτῶ περίπου ἐτῶν, στράφηκε στὴ σπουδὴ τῶν «ἱερῶν γραμμάτων» στὴ σχολὴ τοῦ Διόδωρου, μετέπειτα ἐπισκόπου Ταρσοῦ. Ἐκεῖ μελέτησε καὶ ἐμβάθυνε στὴν ἐρμηνεία τῶν Γραφῶν καὶ τὴ θεολογία τῆς Ἐκκλησίας. Ἐνα ἔτος ἀργότερα, στὰ δεκαεννέα του χρόνια, βαπτίστηκε καὶ μετὰ ἀπὸ διετία χειροθετήθηκε Ἀναγνώστης.

Μετὰ τὸν θάνατο τῆς μητέρας του ἐγκατέλειψε τὸ σπίτι του καὶ ἔζησε τέσσερα χρόνια ὡς ὑποτακτικὸς ἐνὸς Σύρου ἐρημίτη καὶ ἄλλα δύο χρόνια μόνος του σὲ μία σπηλιὰ στὰ βουνὰ τῆς Ἀντιόχειας. Ἐκεῖ ἐπιδόθηκε σὲ ἐξαιρετικὰ αὐστηρὴ ἄσκηση, μὲ ἐλάχιστο ὕπνο, ἀδιάλειπτες προσευχὲς καὶ πολύωρη μελέτη τῆς Γραφῆς. Ἡ ἥδη ὅμως εὐθραυστή υἡγεία του, μαζὶ μὲ τὸ κρῦο, ἔβλαψαν τὰ νεφρά του, γι' αὐτὸ καὶ ἀναγκάστηκε νὰ ἐπανέλθει στὴν Ἀντιόχεια.

Τὸ 381 χειροτονήθηκε διάκονος καὶ τὸ 386 πρεσβύτερος, ὅποτε καὶ ἀρχίζει ἡ κύρια δράση του. Μὲ τὶς περίφημες ὁμιλίες του καὶ τὸ διδασκτικὸ καὶ κηρυκτικὸ του ἔργο ἀπέκτησε τὴ φήμη μεγάλου ρήτορα, ἐξοῦ καὶ τὸ προσωνύμιο Χρυσόστομος. Ταυτόχρονα ἀσχολήθηκε καὶ μὲ τὸ φιλανθρωπικὸ ἔργο τῆς ἐνορίας του, πρᾶγμα ποῦ τὸν ἔκανε πολὺ ἀγαπητὸ στὴν Ἀντιόχεια. Τὸ 397 μὲ ἐντολὴ τοῦ αὐτοκράτορα Ἀρκαδίου ὡδηγήθηκε στὴν Κωνσταντινούπολη, ὅπου καὶ ὑποχρεώθηκε νὰ δεχθεῖ τὸν πατριαρχικὸ θρόνο. Χειροτονήθηκε ἐπίσκοπος τὸ ἐπόμενο ἔτος, τὸ 398,

ἀπὸ τὸν Θεόφιλο Ἀλεξανδρείας. Ἀμέσως τότε ὁ Χρυσόστομος ἀνέλαβε φιλανθρωπικὴ δράση, ἀλλὰ καὶ ἐργάστηκε γιὰ τὴν ἀναδιοργάνωση τῆς μητρόπολός του καὶ τὴν ἐξυγίανση τῆς Ἐκκλησίας. Ἔθεσε ἀκόμη σὲ ἐφαρμογὴ ἓνα εὐρύτατο ἱεραποστολικὸ ἔργο, ἐπιτυγχάνοντας νὰ μεταστρέψει στὴν ὀρθοδοξία πλῆθος αἰρετικῶν.

Λόγω τῆς εὐθύτητας τοῦ χαρακτήρα του καὶ τοῦ ἐλέγχου ποὺ ἀσκούσε στὰ κακῶς ἔχοντα τῆς κοινωνίας τῆς Κωνσταντινουπόλεως ὁ Χρυσόστομος ἤρθε γρήγορα σὲ ρήξη μὲ τοὺς ἰσχυροὺς, τοὺς πλούσιους, μὲ τὴν αὐτοκρατορικὴ αὐλὴ, ἀκόμη καὶ μὲ ἱερωμένους ποὺ δὲν ζοῦσαν κατὰ πῶς ἄρμοζε στὸ σχῆμα τους. Ὅλοι τοῦτοι μὲ συκοφαντικὲς κατηγορίες συγκάλεσαν τὴ Σύνοδο τῆς Δρυὸς τὸ 403, στὴν ὁποία ἔλαβαν μέρος 36 ἐπίσκοποι. Ὁ Χρυσόστομος ἀρνήθηκε νὰ παραστῆι στὴν ἄθεσμο αὐτὴ Σύνοδο, ὅμως οἱ ἀντίπαλοί του τὸν καταδίκασαν, τὸν κήρυξαν ἔκπτωτο ἀπὸ τὸν θρόνο του καὶ τὸν ἔστειλαν στὴν ἐξορία καὶ τοῦτο παρὰ τὴν ἀντίδραση τοῦ λαοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως. Λίγο ἀργότερα ἐγίνε σεισμός καὶ ἡ αὐτοκράτειρα Εὐδοξία, ποὺ ἦταν δεισιδαίμων, πίστεψε ὅτι ὀφειλόταν στὴν ἀδικία ποὺ ἔκαναν στὸν Χρυσόστομο. Ἔτσι διέταξε νὰ τὸν φέρουν πίσω. Ὅμως, δύο μόλις μῆνες μετὰ συγκρούστηκε ξανά μὲ τὴν Εὐδοξία καὶ στάλθηκε ἐκ νέου στὴν ἐξορία. Δὲν πρόφτασε ὅμως νὰ φτάσει στὸν τόπο τῆς ἐξορίας του, τὴν ἀνατολικὴ ὄχθη τῆς Μαύρης Θάλασσας, διότι, ἐξαντλημένος ἀπὸ τὴν πορεία καὶ τὶς κακουχίες, πέθανε στὰ Κόμανα τοῦ Πόντου τὸ 407.

Ἡ μνήμη τοῦ Χρυσοστόμου τιμᾶται στίς 13 Νοεμβρίου, 15 Δεκεμβρίου (ἐπέτειος χειροτονίας τοῦ εἰς ἐπίσκοπο), 27 Ἰανουαρίου (ἀνακομιδὴ τῶν λειψάνων του) καὶ 30 Ἰανουαρίου.

Ὡς κατακλείδα τονίζεται ὅτι κατὰ τὴν ἑορτὴ τῶν Τριῶν Ἱεραρχῶν καλούμαστε νὰ ἐγκύψουμε μὲ τὴ δέουσα προσοχὴ καὶ εὐλάβεια, μὲ τὴν ἴδια προσοχὴ καὶ εὐλάβεια ποὺ προσεγγίζουμε τὸν λόγο τοῦ Θεοῦ, εἰς τὴ ζωὴ καὶ τοὺς ἀσκητικοὺς καμάτους τῶν τριῶν τούτων ἀγίων, νὰ παραδειγματιστοῦμε καὶ νὰ ἀκολουθήσουμε ἐπὶ τὰ ἴχνη τους τὴν ἀσφαλῆ ὁδὸ ποὺ φέρει στὴν ἐνυπόστατη Σοφία τοῦ Θεοῦ, τὸν ἴδιο τὸν Κύριο.

ΒΙΒΛΙΟΚΡΙΣΙΑ

Ανδρέα Ν. Παπαβασιλείου

Δρ. Θεολογίας

πρ. Ἐπιθεωρητὴ Μέσης Ἐκπαίδευσης

Πρωτ. Βασίλειου Α. Γεωργόπουλου (Ἐπίκουρου Καθηγητοῦ Θεολογικῆς Σχολῆς Α.Π.Θ.), *Ἡ προτεσταντικὴ κριτικὴ κατὰ τῶν Ἀγίων στὰ χρόνια τῆς Μεταρρύθμισης*, Θεσσαλονίκη 2015, σελ. 138.

Μὲ τὸν πιὸ πάνω τίτλο, κυκλοφορήθηκε κατὰ τὴ φετεινὴ χρονιά τὸ νέο βιβλίον τοῦ Πρωτοπρεσβύτερου π. Βασίλειου Α. Γεωργόπουλου, Ἐπίκουρου Καθηγητοῦ τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τοῦ Ἀριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης, τὸ ὁποῖο εἶναι διαστ. 14 ἐκ. X 21 ἐκ. καὶ ἐκτείνεται σὲ 138 σελίδες. Πρόκειται γιὰ μία εὐσύνοπτη μονογραφία γιὰ τὴ στάση καὶ τὴν ἀρνητικὴ κριτικὴ προσέγγιση ἀπὸ μέρους τῶν Προτεσταντῶν, κυρίως «στὰ χρόνια τῆς Μεταρρύθμισης», τῆς τιμῆς τῶν Ἀγίων καὶ τῆς χρήσεως τῶν εικόνων στοὺς λατρευτικοὺς χώρους, ὅπως καὶ τὶς ἀνάλογες ἀντιδράσεις τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ὁρθοδόξων. Τὸ βιβλίον αὐτὸ ἐντάσσεται στὴ Δογματικὴ Θεολογία, ὅπου τὰ σχετικὰ ἱστορικὰ δεδομένα ἐναρμονίζονται μὲ μεγάλη ἐπιτυχία μὲ τὴ δογματικὴ καὶ ἀγιολογικὴ τεκμηρίωση. Πρόκειται γιὰ μία ἐμπεριστατωμένη ἐργασία, ἡ ὁποία ἀναδεικνύει τὴν ὑψηλὴ ἐπιστημονικὴ κατάρτιση τοῦ συγγραφέα.

Ἡ ὑπὸ ἀναφορὰν ἐργασία τοῦ π. Βασίλειου Γεωργόπουλου διακρίνεται γιὰ τὴν ἐπιτυχῆ διάταξη τῆς ὕλης (πρόλογος, συντομογραφικὲς ἐπεξηγήσεις, διαίρεση τοῦ θέματος σὲ κεφάλαια καὶ ἐπὶ μέρους ἐνότητες, εὐσύνοπτα συμπεράσματα στὴν ἑλληνικὴ καὶ στὴν ἀγγλική, πλούσια σχετικὴ βιβλιογραφία καὶ εὐρετήριο κύριων ὀνομάτων), ὅπως καὶ γιὰ τὴν τεκμηρίωση τῶν ἐκτιθέμενων ἀπόψεων, σχολίων καὶ παρατηρήσεων μὲ τὴ συμπερίληψη εὐστοχῶν λημμάτων καὶ τὴν καταγραφή σὲ ὑποσημειώσεις τῶν πηγῶν ἀπὸ τὰ ὁποῖα αὐτὰ ἀντλήθηκαν. Εὐδιάκριτο στοιχεῖο εἶναι ἐπίσης ὁ περιορισμὸς τοῦ συγγραφέα στὰ βασικὰ

καί στὰ οὐσιώδη τῆς σχετικῆς θεματολογίας, καθὼς καὶ ἡ ἐπιμελής ἀπὸ μέρους τοῦ ἀποφυγῆ ἀχρείαστων λεπτομερειῶν, οἱ ὁποῖες ὁμολογουμένως καταπονοῦν ἀκόμη καὶ τὸν μέσης μορφώσεως ἀναγνώστη. Ἐξίσου σημαντικό στοιχεῖο τῆς ἐργασίας αὐτῆς εἶναι καὶ ἡ σαφήνεια τοῦ συγγραφέα στὴν ἀντικειμενικὴ παράθεση τῶν διαφόρων γεγονότων καὶ τῶν σχετικῶν ἀπόψεων καὶ στὴ χρήση τῆς ἐνδεδειγμένης ὀρολογίας γιὰ τὴν ἀκριβῆ γλωσσικὴ ἐπένδυση τοῦ κειμένου του, στοιχεῖα τὰ ὁποῖα χαρακτηρίζουν κυρίως τὴν ἀνεπανάληπτη «*Ἐκκλησιαστικὴ Ἱστορία*» τοῦ Καθηγητοῦ Ἀρχιμ. Βασιλείου Στεφανίδη.

Ὁ συγγραφέας, ἐπειδὴ δὲν εἶναι μόνον ἀκαδημαϊκὸς διδάσκαλος, ἀλλὰ καὶ κληρικὸς τῆς Ὁρθόδοξης Ἐκκλησίας, μὲ τὴ συγγραφὴ καὶ τὴν κυκλοφορία τοῦ βιβλίου τούτου, προάγει κι ἓνα ἄλλο σημαντικό στόχο, πὺ εἶναι ἡ ὀρθὴ ἐνημέρωση ὄχι μόνον τῶν φοιτητῶν του, ἀλλὰ καὶ συνόλου τοῦ πληρώματος τῆς Ἐκκλησίας ἐπὶ ἑνὸς θέματος μὲ πολλὲς ὄντως παραμέτρους. Σ' αὐτὸ συμβάλλει τὸ μικρὸ σχῆμα τοῦ βιβλίου καὶ ἡ ἐξαιρετικὴ ἐκτύπωση, κυρίως ὅμως ἡ ἐκφορὰ τοῦ λόγου καὶ ἡ διαπραγμάτευση τοῦ θέματος, ἡ ὁποία γίνεται κατὰ τρόπο ἀντικειμενικὸ, κατανοητὸ καὶ πολὺ πειστικὸ, ὥστε ὁ ἀναγνώστης νὰ μὴ δυσκολεύεται στὴν ἐξαγωγή τῶν ὀρθῶν συμπερασμάτων. Μὲ τὴν ἐκδοση τοῦ βιβλίου τούτου ὁ συγγραφέας καὶ τὴν Ἀντιρρητικὴ Θεολογία ἐμπλουτίζει καὶ προάγει καὶ τὸ πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας ἐνημερώνει σωστὰ πάνω σ' ἓνα θέμα, τὸ ὁποῖο διαχρονικὰ ἀποτελεῖ αἰτία τριβῆς μεταξὺ τῶν χριστιανῶν τῆς Δύσεως, ἀλλὰ καὶ αὐτῶν μὲ τὴν Ἀνατολικὴ Ὁρθόδοξη Ἐκκλησία.

Στὸν Πρόλόγο τοῦ ὁ π. Βασίλειος Γεωργόπουλος ἐπεξηγῶντας τὸν λόγο γιὰ τὸν ὁποῖο ἀποφάσισε νὰ ἀσχοληθεῖ μὲ τὴν ἀρνητικὴ στάση τῶν Προτεσταντῶν ἔναντι τῶν Ἀγίων καὶ τῆς τιμῆς τῶν εἰκόνων, παρατηρεῖ ὅτι τὸ θέμα αὐτὸ «*ἀποτελεῖ μία ἀπὸ τὶς πλέον ἀκανθώδεις δογματικὲς διαφορὲς μεταξὺ τοῦ Προτεσταντισμοῦ καὶ τοῦ ὑπόλοιπου Χριστιανικοῦ κόσμου*». Μετὰ τὴν δισέλιδη παράθεση τῶν κυριότερων συντομογραφιῶν, ὁ συγγραφέας ἐπιλαμβάνεται τοῦ θέματός του, τὸ ὁποῖο ἀναπτύσσει σὲ δύο ἄτιτλα Κεφάλαια, μὲ ἰσομερῆ περίπου τὴν ἔκτασή τους.

Στὴν πρῶτη ἐνόητη τοῦ Κεφαλαίου Α' ὁ καθηγητὴς π. Β. Γεωργόπουλος παραθέτει καὶ σχολιάζει «*τὰ γενεσιουργὰ αἰτία τῆς Προτεσταντικῆς κριτικῆς κατὰ τῶν ἁγίων*». Ἡ ἀρνητικὴ αὐτὴ στάση τῶν Προτε-

σταντῶν χαρακτηρίζεται ἀπὸ τὸν συγγραφέα ὡς ἀντίδραση σὲ θέσεις καὶ πρακτικὲς (καταχρήσεις) τῆς Ρ/Καθολικῆς Ἐκκλησίας. Οἱ ἀπόψεις αὐτὲς τεκμηριώνονται μὲ σχετικὰ ἀποσπάσματα θεολογικῶν κειμένων συγγραφέων τῆς Δύσεως. Στὴ δεύτερη ἐνότητα ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται πολὺ συνοπτικὰ στὶς «67 θέσεις» τοῦ Οὐλριχ Ζβίγγλιου, στὶς ὁποῖες ἐπεξηγοῦνται οἱ λόγοι γιὰ τοὺς ὁποίους οἱ Προτεστάντες ἀρνοῦνται καὶ ἀπορρίπτουν τὴν τιμητικὴ προσκύνηση τῶν εἰκόνων τῶν Ἁγίων καὶ τὴν ἐπίκληση τῶν πρεσβειῶν τους. Στὴν τρίτη ἐνότητα ὁ π. Β. Γεωργόπουλος ἐνδιατρίβει στὴν *Ἀύγουσταία Ὁμολογία*, κάνοντας εἰδικὸ λόγο γιὰ τὸ ἄρθρο 21, ἐπειδὴ σ' αὐτὸ ἀναπτύσσονται οἱ θέσεις καὶ οἱ ἀπόψεις τῶν Προτεστάντων γιὰ τοὺς Ἁγίους. Στὴν τετάρτη ἐνότητα ὁ συγγραφέας προχωρεῖ στὸν σχολιασμὸ τῆς «*Confutatio Augustanae Confessionis*» (Ἀναίρεση Ἀύγουσταίας Ὁμολογίας) μὲ τὴν παράθεση ἐπιχειρημάτων τῆς εἰκοσαεξαμελοῦς Ἐπιτροπῆς θεολόγων, οἱ ὁποῖοι τελοῦσαν ὑπὸ τὴν καθοδήγηση τοῦ J. Eck, ἐνὸς ἀπὸ τοὺς σημαντικότερους Ρ/Καθολικοὺς θεολόγους τοῦ 16^{ου} αἰῶνα. Ἡ Ρ/Καθολικὴ *Confutatio* ἀποτέλεσε τὴ σταθερὴ βάση τῆς ἀντιρρητικῆς Ρ/Καθολικῆς Γραμματείας ἔναντι τῶν σχετικῶν θέσεων τῶν Προτεστάντων.

Στὴν πρῶτη ἐνότητα τοῦ Κεφαλαίου Β' ὁ π. Β. Γεωργόπουλος ἀσχολεῖται μὲ τὴν Ἀπολογία τῆς *Ἀύγουσταίας Ὁμολογίας*, ἡ ὁποία ἀπέτελεσε τὴν ἀπάντηση στὴν *Confutatio Augustanae Confessionis*. Κατέστη τὸ ἐπίσημο Συμβολικὸ κείμενο τῶν Λουθηρανῶν. Χαρακτηρίστηκε καὶ ὡς ἐρμηνεία καὶ θεολογικὸ ὑπόμνημα τῆς *Ἀύγουσταίας Ὁμολογίας*. Στὴ δεύτερη ἐνότητα παραθέτει τὶς θέσεις τῆς Ἀπολογίας τῆς *Ἀύγουσταίας Ὁμολογίας* γιὰ τοὺς Ἁγίους. Ὅπως ἀναφέρει, δὲν ἀπορρίπτεται ἡ τιμὴ τῶν Ἁγίων, ἀλλ' ἡ ἐπίκλησή τους, τὴν ὁποία ὁ Μελάγχθων δὲν θεωρεῖ ἀναγκαῖα. Σ' αὐτὴν κατακρίνεται ἡ νοσηρὴ λαϊκὴ Ρ/Καθολικὴ θρησκευτικότητα, ἡ ὁποία ἐξέθρεψε τὶς καταχρήσεις, τὶς προλήψεις καὶ τὶς δεισιδαιμονίες τοῦ ἀπλοῦ κόσμου. Μὲ καυστικὴ, αὐστηρὴ καὶ ἐπιτιμητικὴ γλώσσα, γράφει ὁ καθηγητὴς π. Βασ. Γεωργόπουλος, ὁ Μελάγχθων ἐπικρίνει τοὺς συντάκτες τῆς *Confutatio*, οἱ ὁποῖοι δὲν ἐνέκυψαν στὶς καταχρήσεις καὶ στὶς ἐκτροπὲς τῶν Ρ/Καθολικῶν γιὰ νὰ τὶς ἐπισημάνουν καὶ νὰ τὶς κατακρίνουν. Στὴν τρίτη ἐνότητα ὁ συγγραφέας ἀναφέρεται εἰδικὰ

στον Ἰωάννη Καλβῖνο καὶ στὴ στάση του ἀπέναντι στὸ θέμα τῶν Ἁγίων.

Σὲ σχέσηη μὲ τὴν «περαιτέρω ἐξάπλωση τῆς κριτικῆς κατὰ τῶν ἁγίων στὸν Προτεσταντικὸ κόσμο», ποὺ ἀποτελεῖ τὴ θεματολογία τῆς τετάρτης ἐνότητας, ὁ συγγραφέας παρατηρεῖ προοιμιακά, ὅτι αὐτὴ «ἐκφράστηκε ποικιλοτρόπως καὶ σ' ἄλλα συμβολικὰ κείμενα τόσο λουθηρανικά, ὅσο καὶ καλβινικά, καὶ μάλιστα μὲ τρόπο ἀσθηρότερο καὶ ὀξύτερο». Στὴν ἐνότητα αὐτὴ ὁ καθηγητὴς π. Β. Γεωργόπουλος παρεμβάλλει ἀπόψεις Ὁρθοδόξων Πατέρων καὶ νεωτέρων θεολόγων, μὲ τὶς ὁποῖες ἀναιροῦνται ἀνακριβῆ ἐπιχειρήματα, ὅπως εἶναι αὐτὰ ποὺ διατύπωσε ὁ συντάκτης τῆς «Δεύτερης Ἑλβετικῆς Ὁμολογίας» Η. Bullinger, σὲ σχέσηη μὲ τὴν τιμὴ καὶ τὴν ἐπίκληση τῶν Ἁγίων.

Στὴν ἀκολουθοῦσα πέμπτη ἐνότητα ὁ συγγραφέας παραθέτει τὴν ἀπάντησι τῆς Ρ/Καθολικῆς Ἐκκλησίας στὴν κριτικὴ ποὺ ἄσκησε ὁ Προτεσταντισμὸς ἀναφορικὰ μὲ τὸ θέμα τῶν Ἁγίων. Ἡ Ρ/Καθολικὴ θεολογικὴ ἀπάντησι ἐκτέθηκε στὴν 25^η συνεδρία τῆς Συνόδου τοῦ Τριδέντου, ἡ ὁποία, γιὰ τοὺς Ρ/Καθολικοὺς, ἀριθμεῖται ὡς ἡ 19^η Οἰκουμενικὴ Σύνοδος. Περιλαμβάνει πέντε θεματικοὺς ἄξονες, ποὺ ἀντιστοιχοῦν στὸν κορμὸ τῶν προτεσταντικῶν ἐπιχειρημάτων. Στὴν ἐργασία αὐτὴ ὁ συγγραφέας κάνει λόγο καὶ γιὰ τὶς ἄλλες σχετικὲς ἐνέργειες τῆς Ρ/Καθολικῆς Ἐκκλησίας σὲ σχέσηη μὲ τὸ θέμα τῶν Ἁγίων. Στὴν ἕκτη καὶ τελευταία ἐνότητα τῆς ἐργασίας του αὐτῆς ὁ καθηγητὴς π. Βασ. Γεωργόπουλος ἀσχολεῖται βασικὰ μὲ τὴ διατύπωση τῶν θέσεων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔναντι τῆς Προτεσταντικῆς κριτικῆς κατὰ τῶν Ἁγίων, ὅπως ἐκτέθηκαν ἀπὸ τὸν Πατριάρχη Ἱερεμία τὸν Β', μέσα στὰ πλαίσια τοῦ θεολογικοῦ διαλόγου τῶν Προτεσταντῶν τῆς Τυβίγγης καὶ τοῦ ρηθέντος Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχη.

Ἐνδιαφέροντα καὶ πολὺ χρήσιμα γιὰ τὸν ἀναγνώστη εἶναι καὶ ὅσα ὁ καθηγητὴς π. Β. Γεωργόπουλος παραθέτει ὡς *Συμπεράσματα* τῆς ὅλης αὐτῆς ἐργασίας του. Σ' αὐτὰ θὰ προσθέταμε, ὅτι οἱ καταχρήσεις αὐτὲς σὲ σχέσηη μὲ τὴν τιμὴ Ἁγίων καὶ τὴν προσκύνησι τῶν ἱερῶν εἰκόνων τῶν Ρ/Καθολικῶν, ὅπως καὶ ὁ ἀρνητικὸς τρόπος προσεγγίσεως τῆς τιμῆς τῶν Ἁγίων καὶ ἡ ἀπορριπτικὴ στάσι τῶν Προτεσταντῶν ἔναντι τῆς προσκυνήσεως τῶν ἱερῶν εἰκόνων ἀναδεικνύουν τὴν ὀρθότητι τῆς πίστεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν Ἁγίων καὶ τῶν ἱερῶν αὐτῶν εἰκόνων.

ΠΑΓΙΔΕΣ ΣΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ

Μιχάλη Παπαϊωάννου

Ηλεκτρολόγου Μηχανικού -

Μηχανικού Υπολογιστών και Πληροφορικής

(τελευταίο μέρος)

Ἔθισμὸς

Μία έντελῶς διαφορετικὴ μορφή παγίδευσης πὸ ἀπλώνει διαρκῶς τὸ πέπλο της στὶς μέρες μας διὰ τῆς ἠλεκτρονικῆς κοινωνίας τοῦ διαδικτύου εἶναι μέσω τῶν διαφόρων μορφῶν σταδιακῆς ἐκμετάλλευσης τῆς ἔλξης τοῦ χρήστη πρὸς ἓνα θέμα ὥστε τελικὰ νὰ προκαλεῖται ἔθισμὸς. Μερικοὶ τομεῖς στοὺς ὁποίους συνήθως ἔλλοχεύει ὁ κίνδυνος ἔθισμοῦ εἶναι:

Παιχνίδια. Πάντοτε ὑπῆρχαν ἄνθρωποι κυρίως νέοι πὸ κάποιον παιχνίδι τοὺς ἀπορροφοῦσε σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ ξεχνοῦν ὅλες τὶς ἄλλες ὑποχρεώσεις τους. Μὴν ξεχνοῦμε τὰ παλιότερα χρόνια ὅπου οἱ γονεῖς μὲ φωνές καὶ ἀπειλές προσπαθοῦσαν νὰ βάλουν τὰ παιδιά τους στὸ σπίτι γιὰ νὰ διαβάσουν τὰ μαθήματά τους. Δυστυχῶς σήμερα τὰ παιχνίδια δὲν παίζονται ἔξω ἀπὸ τὸ σπίτι, (ὅπου γινόταν καὶ μία μορφή ἐκγύμνασης μὲ τὸ παιχνίδι, ἀλλὰ καὶ μία κοινωνικὴ ἐπαφή), ἀλλὰ ὁ παίχτης ἀπομονώνεται στὸ δωμάτιό του μπροστὰ στὸν ὑπολογιστή του, καὶ παίζει εἴτε μόνος του εἴτε μὲ πολλοὺς ἄλλους παίχτες ἀνὰ τὸ παγκόσμιο. Οἱ δυνατότητες τῆς τεχνολογίας έντυπωσιάζουν μὲ ὠραῖες εἰκόνες καὶ μουσικὲς ὑποκρούσεις, ένῳ ἡ ένταση γιὰ τὴν ἐξέλιξη τοῦ παιχνιδιοῦ κρατᾷ σὲ ἐγρήγορη τὸν παίχτη, ὥστε νὰ μὴν θέλει νὰ διακόψει. Αποτέλεσμα τούτου εἶναι ἡ πλήρης ἀποξένωση τοῦ χρήστη, ἡ δημιουργία ψυχολογικῶν προβλημάτων, ἀλλὰ καὶ προβλημάτων ὑγείας. Πολλὲς περιπτώσεις ἔχουν ἔρθει στὴν ἐπιφάνεια παιχτῶν πὸ ἔμειναν χωρὶς φαγητὸ ὀλόκληρα εικοσιτετράωρα, διότι ἔπαιζαν στὸ διαδίκτυο καὶ δὲν μπορούσαν νὰ διακόψουν. Ἀκόμα γιὰ τὸν ἴδιο

λόγο μπορεί να αλλάξουν οι διατροφικές συνήθειες τῶν χρηστῶν και ἡ διατροφή τους να περιορίζεται σὲ κατανάλωση τῶν λεγομένων γρήγορων φαγητῶν. Τὰ φαγητὰ αὐτὰ ὅμως ἀποτελοῦν μία πολὺ βλαβερὴ συνήθεια, καὶ ὅταν ὁ χρήστης τὰ καταναλώνει σὲ καθημερινὴ βάση, θὰ τοῦ δημιουργηθοῦν πολλὰ προβλήματα υγείας, μὲ κυριότερο αὐτὸ τῆς παχυσαρκίας. Τὸ πρόβλημα τοῦ ἐθισμού στὰ ἠλεκτρονικὰ παιχνίδια ὁδήγησε πρὶν λίγο καιρὸ στὸν θάνατο ἑνὸς βρέφους στὴν ἄπω ἀνατολή, ἐπειδὴ οἱ νεαροὶ γονεῖς ἦταν τόσο ἀπορροφημένοι στὸ παιχνίδι ποὺ ἔπαιζαν στὸ διαδίκτυο, ποὺ τὸ ἄφησαν γιὰ πολλὲς ὥρες χωρὶς φαῖ καὶ νερό.

Τζόγος. Ἡ ἀγάπη μερικῶν ἀνθρώπων γιὰ τὰ τυχερὰ παιχνίδια ἦταν ἀπὸ πάντα τόσο δυνατὴ ποὺ τοὺς ὁδηγοῦσε σὲ ἐθισμό καὶ ἀπώλεια τεραστίων χρηματικῶν ποσῶν. Ἡ συμμετοχὴ σὲ τέτοια παιχνίδια στὸ διαδίκτυο μπορεί νὰ ἔχει ἐκτὸς ἀπὸ τὰ καταστροφικὰ οικονομικὰ ἀποτελέσματα, καὶ ἀπορρόφηση τοῦ παίχτη σὲ τέτοιο βαθμὸ, ὥστε νὰ μὴν βρίσκει χρόνο γιὰ τίποτα ἄλλο. Ὁ ἐθισμὸς σὲ τέτοια τυχερὰ παιχνίδια ἐκτὸς ἀπὸ τὸ οικονομικὸ κόστος μπορεί νὰ ὁδηγήσει στὴν καταστροφὴ τῶν οἰκογενειακῶν δεσμῶν καὶ τὴν καταστροφὴ τῆς ἐργασιακῆς δυνατότητας τοῦ παίχτη.

Μουσικὴ καὶ Ταινίες. Ἡ ἀγάπη τῶν χρηστῶν τοῦ διαδικτύου εἴτε γιὰ τὴ μουσικὴ εἴτε γιὰ τὴν παρακολούθηση ταινιῶν ὁδηγεῖ μερικὲς φορὲς σὲ ἓνα πάθος ἀπόκτησης ὅσο τὸ δυνατόν περισσότερων τραγουδιῶν ἢ ταινιῶν. Τὸ πάθος αὐτὸ ὁδηγεῖ συχνὰ στὴν ἀφιέρωση τόσο μεγάλου χρόνου γιὰ τὴν εὑρεσὴ τους ὥστε πολλὲς φορὲς δὲν τοῦ μένει χρόνος οὔτε γιὰ νὰ ἀκούσει ἢ νὰ δεῖ τὸ ὑλικὸ ποὺ βρίσκει. Ἔτσι οἱ χρήστες ἀσχολοῦνται μὲ τὴν ἀπόκτηση τέτοιου περιεχομένου, καὶ στὴν προσπάθειά τους αὐτὴ δὲν βρίσκουν χρόνο γιὰ νὰ τὸ ἀπολαύσουν. Θυμίζει λίγο ὁ ἐθισμὸς αὐτὸς τὸν παλιὸ τσιγκούνη ποὺ μάζευε λεφτὰ ἀπλῶς γιὰ νὰ νιώθει ὅτι τὰ ἔχει κάπου κρυμμένα χωρὶς νὰ μπορεῖ νὰ τὰ ἀπολαύσει.

iDoser: Τὸ ναρκωτικὸ τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου αἰῶνα. Ἀπὸ καιρὸ εἶναι γνωστὸ στοὺς ἐπιστήμονες ὅτι ὀρισμένες χαμηλὲς ἠχητικὲς συχνότητες προκαλοῦν εἴτε κατευνασμὸ εἴτε ὑπερδιέγερση καὶ εὐφορία

τῶν ἀκροατῶν. Ἡ ἀξιοποίηση τῶν ὑπερδιεγερτικῶν συχνοτήτων μέσα ἀπὸ μουσικὰ κομμάτια ὀδήγησε στὴ δημιουργία μίας νέας βιομηχανίας, ἡ ὁποία κατασκευάζει τέτοια μουσικὰ ἀρχεῖα καὶ τὰ διαθέτει δωρεὰν στὸ διαδίκτυο. Ὁ ἀνθρώπινος ἐγκέφαλος λόγω τῆς εὐφορίας ποὺ νιώθει (κάτι ἀνάλογο συμβαίνει καὶ μὲ τὴν χρῆση κανονικῶν ναρκωτικῶν), ἐπιζητεῖ τὴν ἐπανάληψη τῆς ἀκρόασης. Ὁ χρήστης ἀναζητῶντας νέα μουσικὰ κομμάτια μὲ τὰ χαρακτηριστικὰ αὐτά, καθοδηγεῖται ἀπὸ ἐπιτήδειους (ποὺ συμπεριφέρονται σὰν ἠλεκτρονικὰ βαποράκια) στὴν ἀγορὰ ὅλο καὶ πιὸ ὑπερδιεγερτικῶν μουσικῶν κομματιῶν. Ἔχει βρεθεῖ μάλιστα ὅτι ἡ συνύπαρξη κανονικῶν ναρκωτικῶν μαζί μὲ τέτοια μουσικὴ ὀδηγεῖ σὲ ἀκόμη πιὸ ἔντονη εὐφορία, μὲ πολὺ πιὸ παρατεταμένη διάρκεια. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ σήμερα θεωρεῖται πὼς ἡ ὀργάνωση ἐπιτυχημένων πάρτι ἀπὸ τὴ νεολαία πρέπει νὰ περιλαμβάνει συνδυασμὸ χρήσης τόσο ναρκωτικῶν οὐσιῶν, ὅσο καὶ τέτοιας μουσικῆς. Ὁ τρόπος διάδοσης τῆς μουσικῆς αὐτῆς, τὴν κάνει πολὺ χειρότερο πρόβλημα ἀπὸ αὐτὸ τῶν ναρκωτικῶν. Ἐνα τέτοιο μουσικὸ κομμάτι μπορεῖ ὁ χρήστης νὰ τὸ ἀκούσει δωρεὰν πολλὰς φορές χωρὶς ἐπιπλέον χρέωση. Αὐτὸ ὀδηγεῖ εὐκολότερα στὸν ἐθισμὸ, καὶ στὴν ἀνάγκη εὐρεσης νέων πιὸ ἔντονων μουσικῶν, ἀλλὰ καὶ στὴ συνεχῆ ἀνάγκη παρουσίας σὲ τέτοια πάρτι. Ἡ συνεχῆς κατάσταση εὐφορίας, καταστρέφει τελικὰ τὶς παραγωγικὰς δυνατότητες τοῦ ἀνθρώπινου ἐγκεφάλου. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸ ἡ μουσικὴ αὐτὴ ἔχει χαρακτηριστεῖ ὡς τὸ ναρκωτικὸ τοῦ εἰκοστοῦ πρώτου αἰῶνα.

Ἄμεση ἐπικοινωνία. Πολὺ συχνά, ἰδιαίτερα οἱ νέοι, χάνουν πάρα πολὺ μεγάλο μέρος τοῦ χρόνου τους μὲ ἀνταλλαγὴ ἄμεσων γραπτῶν μηνυμάτων, κρυμμένοι πίσω ἀπὸ τὴν ἀνωνυμία ποὺ τοὺς παρέχει τὸ διαδίκτυο. Ἐκτὸς ἀπὸ τὸ πρόβλημα ἐμπλοκῆς σὲ ἓνα ψεύτικο καὶ φανταστικὸ πολλὰς φορές κόσμο, στὸν ὁποῖο γίνονται οἱ διάφορες συζητήσεις, οἱ νέοι χάνουν τὴ δυνατότητα πραγματικῆς κοινωνικοποίησης, ἀλλὰ καὶ μαθαίνουν νὰ χειρίζονται μὲ ἐντελῶς λανθασμένο τρόπο τὴ γλῶσσα, χρησιμοποιοῦντας συντμήσεις, λατινικοὺς χαρακτήρες (τὰ γνωστὰ Greenglish = Greek+English), ἀλλὰ καὶ τελικὰ νὰ μὴν μποροῦν νὰ γράψουν μὲ σωστὴ ὀρθογραφία οὔτε μίαν ἀπλὴ πρόταση. Δεῖτε γιὰ

παράδειγμα τὰ κυλιόμενα μηνύματα πού στέλλουν οί νέοι μας στις δι-
 άφορες άθλητικές ή ψυχαγωγικές τηλεοπτικές έκπομπές.

Πορνογραφία. Όπως προαναφέρθηκε, ή πορνογραφία έχει στην
 εποχή μας μεγάλες δυνατότητες προώθησης μέσω του διαδικτύου. Ό
 έθισμός νέων κυρίως ανθρώπων στην παρακολούθηση ταινιών ή εί-
 κόνων πορνογραφικού περιεχομένου, ή δυνατότητα έκπομπής και πα-
 ρακολούθησης γυμνών νέων σε βίντεο σε πραγματικό χρόνο με δυ-
 νατότητα άμφίδρομης επικοινωνίας μιá και ό καθένας με μία μικρή
 κάμερα μπορεί να τó στέλλει στο διαδίκτυο, αλλά και ή συμμετοχή σε
 εικονικές έρωτικές συνενδέσεις μέσω cybersex οδηγεί άκόμα και σε
 αυτή την έκτόνωση τής έρωτικής νεανικής όρμής. Σάν άποτέλεσμα οί
 σημερινοί νέοι δέν ενδιαφέρονται πλέον τόσο πολύ να έρωτευτούν και
 να δημιουργήσουν οικογένεια. Πολλοί άλλοι λόγοι βέβαια βοηθούν
 σε αυτό. Η άλήθεια είναι ότι ή ύπογεννητικότητα και ή διάλυση τής
 οικογένειας, πού άποτελοῦσε τόν βασικό δομικό λίθο τής κοινωνίας
 μας όπως μέχρι σήμερα την γνωρίζαμε, οδηγεί όλόκληρες χώρες πού
 όνομάζονται αναπτυγμένες στη διάλυση και στón μαρασμό. Όσο με-
 γαλύτερος είναι ό έθισμός τόσο μεγαλύτερα είναι και τά προβλήματα
 πού δημιουργεί. Άκόμα και οί γάμοι πού συνάπτονται σήμερα, με τίς
 πρώτες δυσκολίες οδηγούν σε άπομόνωση, ή τεχνολογία βοηθά σε αυ-
 τó και τó τελικό άποτέλεσμα είναι ό εύκολος χωρισμός.

ΤΡΟΠΟΙ ΠΡΟΣΤΑΣΙΑΣ

Ψάχνοντας και δουλεύοντας καθημερινά κάποιος με τó διαδίκτυο
 ανακαλύπτει διαρκώς όλο και πιό έξυπνες νέες παγίδες. Αυτό, όπως
 αναφέραμε και στην άρχή, οδηγεί πολλούς, ιδιαίτερα γονείς πού θέ-
 λουν να προστατεύσουν τά παιδιά τους, στην άπόφαση να μñν συν-
 δέουν τούς ύπολογιστές τους με τó διαδίκτυο. Η άπόφαση αυτή όμως
 συχνά φέρνει έντελώς αντίθετα άποτελέσματα. Τó διαδίκτυο σήμερα
 είναι παντού. Στο σχολείο, σε φίλους, άκόμα και στις καφετέριες πού
 συχνάζει ή νεολαία, τó παιδι μπορεί να έχει πρόσβαση στο διαδίκτυο.
 Τó να τού τó στερούμε στο σπίτι, έκτός τού ότι τó κάνει να νιώθει

μειονεκτικά, δὲν τὸ ἐκπαιδεύουμε στὴ σωστὴ χρῆση του, μὲ ἀποτελεσματικὰ νὰ εἶναι εὐάλωτο καὶ νὰ παρασύρεται εὐκολότερα μόλις τοῦ δοθεῖ πρόσβαση κάποιου ἄλλου. Ἔτσι καὶ ἄλλιῶς πολὺ συχνά, καὶ μάλιστα ἀπὸ τὸ στάδιο τῆς δημοτικῆς ἐκπαίδευσης, οἱ δάσκαλοι ζητοῦν ἀπὸ τὰ παιδιὰ νὰ κάνουν ἔρευνα στὸ διαδίκτυο καὶ νὰ παρουσιάσουν μελέτες. Σὲ λίγο καιρὸ τὰ μαθήματα, οἱ ἐκφωνήσεις τῶν ἀσκήσεων ἀλλὰ καὶ ἡ παράδοση τῶν λύσεων στὸν καθηγητὴ θὰ γίνεται μέσῳ τοῦ διαδικτύου. Ἡ καλύτερη προστασία δὲν εἶναι ἡ διακοπὴ τῆς σύνδεσης ἀλλὰ ἡ ἐνημέρωση, ἡ λήψη προστατευτικῶν μέτρων, ἡ ἐγρήγορη καὶ ἡ εὐαίσθητοποίησις, ὁ ἔλεγχος καὶ ἡ προστασία μέσῳ πρόληψης ἀπὸ τοὺς κινδύνους, μερικοὺς ἀπὸ τοὺς ὁποίους περιγράψαμε πιὸ πάνω.

Πρὶν περιγράψουμε μερικοὺς πρακτικοὺς τρόπους γιὰ τὴν ἀποφυγὴ τῶν διαφορῶν παγίδων, ποὺ ἐπιτῆδειοι στήνουν στὸ διαδίκτυο, νὰ τονίσουμε ὅτι οἱ παγίδες εἶναι πολὺ λιγότερες ἢ ὁ χρήστης:

- Δὲν θέλει νὰ κερδίσει εὐκόλα χρήματα ἢ νὰ ἀγοράσει κάτι σὲ πολὺ χαμηλότερη τιμὴ ἀπὸ τὴν πραγματικὴ.
- Δὲν θέλει νὰ ὑπερβῆ τὴ φύση του μὲ διάφορα σκευάσματα νεότητος, βιταμίνες, ἢ βοηθήματα αὐξησης τῆς ἐρωτικῆς δραστηριότητος.
- Δὲν εἶναι πλεονέκτης, ὅσον ἀφορᾷ στὸ ὑλικὸ ποὺ διαθέτει. Ἀκόμα καὶ παράνομα ἂν προμηθεύεται τὸ ὑλικὸ αὐτό, ἂν δὲν τὸν κυριαρχεῖ ἡ πλεονεξία κινδυνεύει λιγότερο.
- Ἄν ξεπεράσει τὴν ἄποψη ποὺ λέει ὅτι τὸ δωρεὰν εἶναι καλύτερο, τότε μπορεῖ νὰ πληρώνει μὲ λεφτὰ κάποιο ἠλεκτρονικὸ ὑλικὸ ποὺ χρειάζεται, ἀλλὰ τὸ ἀπολαμβάνει καλύτερα, χωρὶς κινδύνους ἀπὸ κακόβουλα προγράμματα.
- Ἄν μάθει νὰ ἐφαρμόζει τὸ μέτρο σὲ ὅλες του τὶς ἐνέργειες ἀποφεύγει τὴν παγίδα τοῦ ἐθισμού.

Γενικὰ ἡ διαμόρφωση χαρακτήρων μὲ ἀρχὲς ἀπὸ τὴν οἰκογένεια καὶ κατ' ἐπέκταση ἀπὸ τὴν κοινωνία βοηθᾷ στὴν κατακόρυφη μείωση τῶν κινδύνων ἀπὸ παγίδες ποὺ μποροῦν νὰ παρουσιαστοῦν, τόσο στὴν πραγματικὴ ζωὴ, ὅσο καὶ κατὰ τὴν πλοήγησις μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο στὸ διαδίκτυο. Οἱ περισσότερες παγίδες, ὅπως προκύπτει καὶ ἀπὸ τὰ προαναφερθέντα, στηρίζονται στὴν ἐκμετάλλευσιν τῶν διαφορῶν

παθῶν καὶ ἀδυναμιῶν τοῦ ἀνθρώπου. Αὐτοὶ ποὺ στήνουν τὶς παγίδες ἔχουν γίνεи σήμερα ἐπιστήμονες στοὺς τρόπους ἀνάδειξης καὶ ἐκμετάλλευσης τῶν παθῶν αὐτῶν. Τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημέρωσης, οἱ διαφημίσεις, καὶ ἡ παρουσίαση ἐνὸς ὄνειρικοῦ κόσμου βοηθοῦν στὸ στήσιμο τέτοιων παγίδων. Ὁ προσωπικὸς ἐντοπισμὸς καὶ ὁ ἔλεγχος τῶν ἀνθρωπίνων παθῶν βοηθᾷ τὸν καθένα νὰ ξεπεράσει ἀνώδυνα πολλὲς ἀπὸ αὐτὲς τὶς παγίδες. Ἀπόδειξη τούτου ἀποτελοῦν καὶ τὰ ἀποτελέσματα διαφόρων ἐρευνῶν ποὺ δείχνουν ὅτι τὰ παιδιά ποὺ παρακολουθοῦν τὸ κατηχητικὸ ἔχουν λιγότερες πιθανότητες νὰ μπλέξουν μὲ ναρκωτικά, καὶ ἔχουν περισσότερες ἀντιστάσεις στὸ κακό.

Ἄς ἔρθουμε τώρα σὲ συγκεκριμένα μέτρα ποὺ πρέπει νὰ λαμβάνουμε προκειμένου νὰ ἀποφεύγουμε παγίδες τοῦ διαδικτύου, τόσο γιὰ τὰ παιδιά μας, ὅσο καὶ γιὰ μᾶς τοὺς ἴδιους.

- Ἐνημερώνουμε τὰ παιδιά μας καὶ συζητοῦμε μαζί τους τὶς διαφορὲς παγίδες τοῦ διαδικτύου.
- Παρακολουθοῦμε καὶ ἐλέγχουμε τακτικὰ τὶς σελίδες ποὺ ἐπισκέπτονται τὰ παιδιά μας, καθὼς καὶ μὲ ποιὸς καὶ πῶς ἐπικοινωνοῦν.
- Ἐξηγοῦμε στὰ παιδιά ὅτι δὲν λένε ὅλοι πάντα τὴν ἀλήθεια στὸ διαδίκτυο. Πολλὲς φορὲς ὁ ἄνθρωπος ποὺ δέχεται μία πληροφορία τείνει νὰ τὴ θεωρεῖ ἀληθινή. Στὸ διαδίκτυο ὑπάρχουν πολλὰ ψέματα. Πολλὲς φορὲς μάλιστα δὲν μποροῦμε νὰ διαχωρίσουμε πότε ἓνα ἄρθρο ἀναφέρει τὴν ἄποψη τοῦ συγγραφέα ἢ περιγράφει γεγονότα. Αὐτὸ πρέπει ὅλοι μας νὰ μάθουμε νὰ τὸ διαχωρίζουμε.
- Συναντήσεις ποὺ κανονίζονται μέσα ἀπὸ τὸ διαδίκτυο μὲ πρόσωπα ποὺ γνωρίσαμε σὲ αὐτὸ εἶναι πολὺ ἐπικίνδυνες καὶ πρέπει νὰ ἀποφεύγονται.
- Ἡ ἀνταλλαγὴ προσωπικῶν στοιχείων (τηλέφωνα, ὀνόματα, διευθύνσεις, ἀκόμα καὶ σχολεῖο φοίτησης ἢ ἐργασία), μὲ ἀγνώστους δὲν πρέπει νὰ γίνεται γιὰ κανένα λόγο.
- Ἡ θέση τοῦ ὑπολογιστῆ δὲν εἶναι στὸ ὑπνοδωμάτιο, ὅπου ἡ αἴσθησις τῆς ἀπομόνωσης ὁδηγεῖ σὲ κινδύνους, ἀλλὰ σὲ ἓνα κοινὸ ἀνοιχτὸ δωμάτιο.
- Μάθετε τὰ παιδιά νὰ ἀναφέρουν ὅτιδήποτε τὰ κάνει νὰ νιώθουν

ἄβολα ἢ ἀμήχανα στὸ διαδίκτυο. Ἐνημερῶστε τὴν ἀστυνομία (ὑπάρχει εἰδικὸ τμήμα καταπολέμησης τοῦ ἠλεκτρονικοῦ ἐγκλήματος), γιὰ ὅτιδήποτε περίεργο ἢ παράξενο ὑποπέσει στὴν ἀντίληψή σας.

- Ἔχουμε πάντα φορτωμένα στὸν ὑπολογιστὴ μας προγράμματα προφύλαξης ἀπὸ κακόβουλες ἐπιδρομές. Τέτοια προγράμματα ὑπάρχουν πολλὰ στὸ ἐμπόριο, μερικὰ μάλιστα διατίθενται ἐντελῶς δωρεάν. Τὰ προγράμματα αὐτὰ πρέπει νὰ εἶναι πάντοτε ἐνημερωμένα, ὥστε νὰ γνωρίζουν πῶς νὰ ἀντιμετωπίσουν τὶς τελευταῖες ἐκδόσεις κακόβουλων προγραμμάτων.
- Ἐλέγχουμε τακτικὰ ὁλόκληρο τὸν ὑπολογιστὴ μας γιὰ ὑπαρξὴ κακόβουλων προγραμμάτων.
- Δὲν ἐμπιστευόμαστε ἀναδυόμενα παράθυρα πὸν μᾶς προειδοποιοῦν γιὰ ὑπαρξὴ κακόβουλων προγραμμάτων ἢ ἄλλων προβλημάτων στὸν ὑπολογιστὴ μας. Συνήθως αὐτὰ εἰσάγουν στὸν ὑπολογιστὴ μας κακόβουλα προγράμματα ἀντὶ νὰ μᾶς προστατεύουν.
- Φορτώνουμε στὸν ὑπολογιστὴ μας προγράμματα προφύλαξης ἀπὸ μὴ ἐπιθυμητὲς σελίδες. Ἡ ἀσφαλὴς πλοήγηση στὸ διαδίκτυο ἐπιτυγχάνεται σήμερα εἴτε ἀπὸ προγράμματα μὲ τὴ βοήθεια τοῦ παροχέα πρόσβασης στὸ διαδίκτυο εἴτε μὲ προγράμματα τοῦ ἐμπορίου. Μὲ τέτοια προγράμματα μποροῦμε νὰ ἀποκλείσουμε τὴν κατὰ ὅποιοδήποτε τρόπο πρόσβαση σὲ ἀνεπιθύμητες σελίδες τοῦ διαδικτύου (π.χ. πορνογραφικὲς, τρομοκρατίας, βίας, πειρατείας, αἰρέσεων κ.λπ.), ὥστε νὰ φτάσουμε σὲ ἓνα ἀσφαλὲς διαδίκτυο (safe internet).
- Ἐπιβεβαίωση κωδικῶν. Πολλὲς φορὲς κάποιο μήνυμα μᾶς ζητᾶ νὰ ἐπιβεβαιώσουμε κάποιο κωδικό μας. Ἄν π.χ. λάβουμε ἀπὸ τὴν τράπεζά μας, ἀπὸ τὴν ἐταιρεία πὸν μᾶς παρέχει πρόσβαση στὸ διαδίκτυο ἢ στὸ email, καὶ γενικὰ ἀπὸ ὅποιαδήποτε ὑπηρεσία ἀπαιτεῖ χρῆση κωδικῶν, κάποιο μήνυμα πὸν μᾶς λέει ὅτι πρέπει νὰ ἐπιβεβαιώσουμε τοὺς κωδικούς μας, διότι κινδυνεύουμε, πρέπει ἀμέσως νὰ ἀπορρίπτουμε τὸ μήνυμα. Καταρχὴν νὰ ξέρουμε ὅτι οὐδέποτε τέτοιες ἐταιρεῖες ζητοῦν ἐπιβεβαίωση μὲ τὸν τρόπο αὐτό. Τὸ νὰ

ἐλέγχουμε τὸν ἀποστολέα τοῦ καθενὸς μηνύματος πρέπει νὰ μᾶς γίνει συνήθεια. Τὸ ὅτι σὰν ἀποστολέας ἀναφέρεται ὁ ὀργανισμὸς ἢ ἡ σχετικὴ ὑπηρεσία πὸν γνωρίζουμε δὲν πρέπει νὰ μᾶς καθησυχάζει. Πρέπει πάντα νὰ ἐλέγχουμε τὴν ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση τοῦ ἀποστολέα. Ἡ διεύθυνση αὐτὴ ἀποτελεῖται ἀπὸ δύο μέρη. Τὸ πρῶτο εἶναι τὸ πρόσωπο ἢ τὸ τμήμα πὸν μᾶς στέλλει τὸ μήνυμα καὶ τὸ δεύτερο πὸν διαχωρίζεται ἀπὸ τὸ πρῶτο μὲ τὸ γνωστὸ μας «παπάκι» (@), ἀποτελεῖ τὴ διεύθυνση τοῦ ὀργανισμοῦ. Ἄν λοιπὸν τὸ δεύτερο μέρος δὲν ἀποτελεῖται ἀπὸ τὸν γνωστὸ μας κωδικὸ – διεύθυνση, ἀλλὰ εἶναι ἀπὸ τὶς διευθύνσεις πὸν δίνουν δωρεὰν email ὅπως π.χ. hotmail, gmail, yahoo, live, freemail κ.λπ., τότε σίγουρα εἴμαστε μπροστὰ σὲ μία παγίδα. Ἄν ἔχουμε ἀμφιβολίες μπορούμε νὰ ἐπικοινωνήσουμε τηλεφωνικὰ ἢ μὲ email μὲ τὸν φερόμενο ἀποστολέα γιὰ νὰ ἐπιβεβαιώσουμε τὴν ὑπαρξὴ ἢ ὄχι ἐνὸς τέτοιου μηνύματος.

- Ἐπιβεβαίωση κέρδους. Ἄν λάβουμε μήνυμα πὸν μᾶς πληροφορεῖ ὅτι ἔχουμε κερδίσει τότε πρέπει καὶ πάλι νὰ ἐλέγξουμε τὸν ἀποστολέα ὅτι ἔχει ἠλεκτρονικὴ διεύθυνση πὸν συμφωνεῖ μὲ τὴν ἐταιρεία πὸν ἐπικαλεῖται ὁ ἀποστολέας ὅτι δίνει τὸ δῶρο. Ἡ ἔρευνα στὸ διαδίκτυο καὶ ἡ ἐνημέρωση ἀπὸ ἄλλους χρήστες πὸν ἔλαβαν παρόμοια μηνύματα θὰ μᾶς βοηθήσει νὰ καταλάβουμε τί συμβαίνει.
- Δὲν δεχόμαστε ποτὲ δῶρα ἀπὸ ἀγνώστους. Εἴτε πρόκειται γιὰ ἀπλὰ κείμενα εἴτε φωτογραφίες εἴτε τραγούδια, ἂν προέρχονται ἀπὸ ἀγνώστους ἀποστολεῖς πρέπει νὰ τὰ διαγράψουμε ἀμέσως. Ὁ κίνδυνος νὰ συνοδεύονται ἀπὸ κακόβουλα προγράμματα εἶναι πολὺ μεγάλος καὶ δὲν ἀξίζει νὰ τὸ διακινδυνεύσουμε ὅ,τι καὶ ἂν μᾶς ὑπόσχονται.
- Δὲν μιλοῦμε μὲ ἀγνώστους. Στὸ διαδίκτυο ἡ ἐπικοινωνία μπορεῖ νὰ εἶναι μὲ ἠλεκτρονικὸ μήνυμα, μὲ ἄμεσο γραπτὸ μήνυμα, μὲ ἠχητικὸ ἢ μήνυμα βίντεο. Μὲ ὁποιοδήποτε τρόπο καὶ ἂν μᾶς πλησιάζουν ἀγνώστοι καὶ ὁτιδήποτε καὶ ἂν μᾶς ὑπόσχονται δὲν πρέπει νὰ ἀρχίζουμε συνομιλία μαζί τους. Αὐτὸ μας προφυλάσσει ἀπὸ πολλὲς περιπέτειες. Ἡ ἀπάντηση σὲ προσκλήσεις ἀγνώστων καταγράφεται

ἀπὸ τοὺς πειρατέες, ὅποτε γίνονται πιὸ πιεστικοὶ στὴν προσπάθειά τους νὰ μᾶς παγιδέψουν.

- Δὲν ἀπαντοῦμε σὲ ἀγνώστους. Πολλὲς προσπάθειες ἐπικοινωνίας ποὺ μπορεῖ νὰ φαίνονται ἀθῶες ἢ διαφημιστικές, οὐσιαστικὰ γίνονται μὲ σκοπὸ νὰ ἐξακριβώσουν τὴν ὀρθότητα τῆς ἠλεκτρονικῆς μας διεύθυνσης καθὼς καὶ ὅτι αὐτὴ εἶναι ἀκόμα ἐνεργή, καὶ ὁ χρήστης της διαβάξει τακτικὰ τὰ μηνύματά του. Ἀκόμα καὶ ἀποστολὴ μηνύματος γιὰ διαγραφὴ ἀπὸ τὴ λίστα ἀποστολῆς μηνυμάτων ἐπαληθεύει τὰ ἀνωτέρω. Ἀκολούθως ὁ ἀποστολέας καταρτίζει κατάλογο μὲ τὶς ἐνεργὲς ἠλεκτρονικὲς διευθύνσεις, τὸν ὁποῖο διαθέτει πρὸς πώληση σὲ ἄλλους ποὺ θέλουν νὰ σᾶς στείλουν διαφημιστικὰ ἢ ἄλλα μηνύματα, ὅποτε τὸ ἠλεκτρονικὸ σας ταχυδρομεῖο θὰ κατακλυσθεῖ ἀπὸ διάφορα τέτοια μηνύματα.
- Ἐπισυναπτόμενα ἠλεκτρονικῶν μηνυμάτων. Δὲν ἀνοίγουμε ποτὲ ἐπισυναπτόμενα ἠλεκτρονικῶν μηνυμάτων, εἴτε ὅταν προέρχονται ἀπὸ ἀγνώστους ἀποστολεῖς εἴτε ἂν ὁ γνωστός μας ἀποστολέας δὲν ἀναφέρει τὴν ὕπαρξη ἢ δὲν ἀναμένουμε τὴν ὕπαρξη τέτοιου ἐπισυναπτόμενου. Πολλὲς φορὲς κακόβουλα προγράμματα ὑποκλέπτουν τὴν ταυτότητα γνωστῶν μας χρηστῶν τοῦ διαδικτύου καὶ ἀρχίζουν τὴν ἀποστολὴ τοῦ ἑαυτοῦ τους σὲ ὅλους ὅσοι βρίσκονται στὸν κατάλογο τῶν ἐπαφῶν τους.
- Δὲν συμμετέχουμε σὲ μηνύματα ποὺ μᾶς καλοῦν νὰ τὰ στείλουμε σὲ ὅσο περισσότερους γνωστοὺς μας μπορούμε. Αὐτὸ βέβαια θὰ μπορούσαμε νὰ τὸ κάνουμε ἂν προηγουμένως ἐλέγξουμε ὅτι πράγματι ἰσχύει καὶ εἶναι σοβαρὸς ὁ λόγος γιὰ τὸν ὁποῖο καλούμαστε νὰ συνεχίσουμε αὐτὴ τὴν πυραμίδα.
- Παρόλο ποὺ ὅπως ἀναφέραμε εἶναι καλύτερα νὰ μὴν συμμετέχουμε στὴν πειρατεία λογισμικοῦ, μουσικῆς ἢ ταινιῶν, ἂν κατεβάζοντας κάποιον εἶδος διαπιστώσουμε ὅτι παραπλανεῖ, καὶ περιέχει ἐντελῶς διαφορετικὸ ὕλικό, τότε ἀμέσως νὰ τὸ διαγράψουμε ἀπὸ τὸν ὑπολογιστὴ μας χωρὶς καμιά καθυστέρηση. Αὐτὸ μᾶς προστατεύει ἀπὸ κακόβουλα προγράμματα, ἀλλὰ καὶ δὲν διαχέει καὶ σὲ ἄλλους χρήστες τὸ πρόβλημα. Βέβαια τὸ ἴδιο ἰσχύει καὶ γιὰ περιεχόμενο ποὺ

δέν είναι παράνομο και δέν διέπεται από πνευματικά δικαιώματα, αλλά διακινείται με τὸν ἴδιο τρόπο στὸ διαδίκτυο.

- Εἶναι καλὸ νὰ χρησιμοποιοῦμε γιὰ κατέβασμα προγράμματα ποὺ ἐπιτρέπουν τὴν καταγραφή σχολίων ἀπὸ τοὺς χρήστες γιὰ κάθε ἀρχεῖο. Μὲ τὸν τρόπο αὐτὸ μποροῦμε νὰ ἐνημερωνόμαστε γιὰ τυχόν σχόλια ποὺ ἔχουν γράψει ἄλλοι χρήστες γιὰ συγκεκριμένο παραπλανητικὸ ἀρχεῖο καὶ νὰ ἀποφύγουμε τὸ κατέβασμά του. Ἄν παρόλα αὐτὰ τὸ κατεβάσουμε, μποροῦμε ἐμεῖς νὰ γράψουμε τὰ σχόλιά μας γιὰ νὰ βοηθήσουμε ἄλλους χρήστες.
- Οἱ οικονομικὲς συναλλαγές γίνονται με προσοχή καὶ ἀφοῦ ἐλέγξουμε ὅσο εἶναι δυνατὸ τὴν ἀξιοπιστία τοῦ ἄλλου μέρους.
- Μὴν ἐμπιστεῦστε διαφημιστικὰ προϊόντων σὲ πολὺ χαμηλότερες ἀπὸ τὶς συνηθισμένες τιμές.

Ὁ κατάλογος τῶν παγίδων ποὺ μπορεῖ νὰ χρησιμοποιήσουν κακόβουλοι χρήστες τοῦ διαδικτύου γιὰ νὰ παγιδέψουν ἀπλοὺς χρήστες καὶ νὰ ἔχουν ὅποιασδήποτε μορφῆς κέρδος εἶναι πολὺ μεγάλος καὶ συνεχῶς ἐπεκτείνεται. Ὁ κατάλογος ἐνεργειῶν ποὺ μποροῦμε νὰ κάνομε γιὰ νὰ προστατευθοῦμε εἶναι ἐπίσης ἀρκετὰ μεγάλος καὶ σίγουρα ποτὲ δέν θὰ εἶναι πλήρης. Τὸ σημαντικότερο ποὺ πρέπει νὰ ἔχουμε ὑπόψη εἶναι ὅτι ἡ καλύτερη πηγή πληροφοριῶν γιὰ νὰ ἀντιμετωπίσουμε συγκεκριμένα προβλήματα ἢ ὑποψίες ποὺ ἔχουμε γιὰ πιθανὰ προβλήματα στὸ διαδίκτυο εἶναι αὐτὸ τὸ ἴδιο τὸ διαδίκτυο. Ἄν λοιπὸν ἔχουμε στοιχειώδη ἐγρήγορη καὶ βασικὲς γνώσεις, τὸ διαδίκτυο ποὺ μᾶς φέρνει τὶς παγίδες μπορεῖ καὶ νὰ μᾶς προστατέψει καὶ ἀπὸ αὐτές.

